

ORNATISSIMO DO

CTISSIMOQVE VIRO THOMAE RVTHALO RE

GIO APVD ANGLOS SECRETARIO,

THOMAS MORVS S. P. D.

SI QVISQVAM fuit unq̄ uir doctissime, q̄
 Horatianum præceptum impleuerit, uolu-
 ptatemque cum utilitate cōiunxerit, hoc ego
 certe Lucianū in primis puto præstitisse. Qui
 & superciliosus abstinens Philosophorū præ-
 ceptis, & solutioribus Poëtarum lusibus, ho-
 nestissimis simul & facetissimis salibus, uitia
 ubiq̄ notat atq̄ insectatur mortalium. Idq̄
 facit tanq̄ scite, tantaq̄ cū fruge, ut quum nemo altius pungat, nemo
 tamen sit, qui non æquo animo illius aculeos admittat. Quod quum
 nunq̄ non egregie faciat, fecisse tamen mihi singulari quodam modo
 uidetur in tribus his Dialogis, quos ob idipsum è tanto festiuissimorū
 numero potissimum delegi, quos uerterem, alijs tamen alios fortasse
 longe prælaturis. Nam ut è uirginibus non eandem omnes, sed alius
 aliam, pro suo cuiusq̄ animo præfert, deamatq̄, non quam præcipuā
 tuto possit asserere, sed quæ sibi uideatur, ita è lepidissimis Luciani dia-
 logis, alius alium præoptat, mihi certe isti præcipue placuerunt, neque
 temere tamen (uti spero) neq̄ soli. Nam ut à breuissimo incipiā, qui Cy-
 nicus inscribitur, quiq̄ posse uideatur ipsa breuitate contemni, nisi nos
 Horatius admoneret, sæpe etiam in exiguo corpore uires esse præstan-
 tiores, ipsiq̄ minimas etiam gemmas esse uideremus in precio. In eius
 ergo delectu honorifico calculo mecum suffragatus est diuus Ioannes
 Chrysostomus, uir acerrimi iudicij, doctorum fermè omnium Christia-
 nissimus, & Christianorum (ut ego certe puto) doctissimus, quem usq̄
 adeo Dialogus hic delectabat, ut bonā eius partē in Homiliā quādam
 quā in Ioannis euangelium cōmentatus est, inseruit. Neq̄ id immeri-
 to. Quid enim placere uiro graui, uerēq̄ Christiano debuit, q̄ is dialo-
 gus, in quo dum aspera, paruōq̄ cōtenta Cynicorum uita defenditur,
 mollis, atque eneruata delicatorū hominū luxuria reprehenditur? Nec
 non eadē opera, Christianæ uitæ simplicitas, temperātia, frugalitas, de-
 niq̄ arcta illa atq̄ angusta uita, quæ ducit ad uitam, laudatur. Iam Ne-
 cromantia (nam hic secūdo dialogo titulus est) nō satis auspicato uoca-
 bulo, sed materia tamen felicissima, q̄ false taxat, uel Magorum præsti-
 gias, uel inania Poëtarū figmēta, uel incertas quauis de re philospho-
 rū inter

rum inter se digladiationes? Superest Philopseudes, qui nō sine Socra-
tica ironia, totus uersatur (id quod titulus ipse declarat) in ridenda, coar-
guendaq; mentiendi libidine, dialogus nescio certe lepidior ne, an uti-
lior. In quo non ualde me mouet, quod eius animi fuisse uidetur, ut nō
satis immortalitati suæ confideret, atq; in eo fuisse errore, quo Demo-
critus, Lucretius, Plinius, plurimiq; itidem alij. Quid enim mea refert
quid sentiat his de rebus ethnicus, quæ in præcipuis habent fidei Chri-
stianæ mysterijs? Hunc certe fructū nobis afferet iste dialogus, ut neq;
magicis habeamus præstigijs fidem, & superstitiōe careamus, quæ pas-
sim sub specie religionis obrepit, tum uitam ut agamus minus anxiam,
minus uidelicet expauescentes tristitia quæpiam ac superstitiosa menda-
cia, quæ plerunq; tanta cum fide atq; autoritate narrantur, ut beatissi-
mo etiam patri Augustino, uiro grauissimo, hosticq; mendaciorū acer-
rimo, nescio quisnam ueterator persuaserit, ut fabulam illā de duobus
Spurinīs, altero in uitam redeūte, altero decedēte, tanq; rem suo ipsius
tēpore gestam pro uera narraret, quam Lucianus in hoc dialogo, mu-
tatis tantum nominibus, tot annis anteq; Augustinus nasceretur, irri-
sit. Quo minus mireris, si pinguioris uulgi mentes suis figmentis affici-
ant ij, qui se tum demum rem magnam confecisse putant, Christumq;
sibi deuinxisse perpetuo, si cōmenti fuerint, aut de sancto aliquo uiro fa-
bulam, aut de inferis tragœdiam, ad quam uetula quæpiam aut delira
lachrymetur, aut pauida inhorrescat. Ita q; nullā ferē martyris, nullam
uirginis uitam prætermiserunt, in quam non aliquid huiusmodi men-
daciōrum inseruerint, pie scilicet, alioqui enim periculum erat, ne ueritas
non posset sibi ipsa sufficere, nisi fulciretur mendacijs. Nec ueriti sunt
eam religionem contaminare figmentis, quam ipsa ueritas instituit, &
in nuda uoluit ueritate consistere, nec uiderunt usq; adeo nihil istius-
modi fabulas conducere, ut nihil perniciosius officiat. Nempe (ut me-
moratus pater Augustinus testatur) ubi admixtū subolet mendaciū,
ueritatis ilico minuitur ac labefactatur autoritas. Vnde sæpe mihi su-
spicio suboritur, magnam huiusmodi fabularum partem, à uafri ac pes-
simis quibusdam nebulonibus, hæreticisq; cōfictam, quibus studium
fuit, partim ex incauta, simplicium potius, quàm prudentium credulita-
te, uoluptatem capere, partim fabularum fictarum cōmercio, fidem ue-
ris Christianorum historijs adimere, quippe qui frequenter quædam,
his quæ in sacra scriptura continentur, tam uicina confingunt, ut facile
se declarent, adludendo lusisse. Quamobrem quas scriptura nobis hi-
storias diuinitus inspirata cōmendat, eis indubitata fides habenda est.
Cæteras uero ad Christi doctrinam, tanq; ad Critolai regulam, appli-
cantes caute & cum iudicio, aut recipiamus, aut respuamus, si carere uo-

lulus, & inani fiducia, & supersticiosa formidine. Sed quò progredior? epistola ferè iam librum superat: nec interim tamen uerbum de tuis laudibus ullum, in quas alius fortasse totus incubuisset: quarumq; citra ullam adulandi suspensionem uberrimam mihi materiam præbuisset (ut cæteras uirtutes tuas omittā) uel egregia doctrina tua, summâq; in rebus agendis prudentia: quam tot in diuersis nationibus, in tam arduis negocijs, tam feliciter actæ legationes declarant: uel singularis fides, grauitasq;: quam nisi satis perspectam, exploratâq; habuisset, nunq; te prudentissimus princeps sibi à secretis esse uoluisset. Sed cæterarū uirtutum tuarum prædicationi unica modestia tua reluctatur: quæ facit, ut quum laudâda tam libenter facias: fecisse te tamen non libenter audias. Parco igitur pudori tuo: hoc unum duntaxat abs te precatus: ut has in græcis literis studij mei primitias æquo animo suscipias, sinasq; ut quaecūq; apud te sint amoris, officijq; in te mei monumentū, quas tibi sim ausus eo maiori fiducia cōmittere, quod & si tam acre tibi iudicium sit, ut quicquid erratum fuerit, nemo penetrantius uideat: is tamē est ingenij tui candor, ut nemo libentius conuiueat. Vale.

LVCIANI CYNICVS

CVS, THOMA MORO INTERPRETE.

Personæ, LVCIANVS ET CYNICVS.

LVCIANVS.

VID TV tandem? barbam quidem habes, & comā, tunicam non habes, nudusq; conspiceris, ac sine calceis, delecta nimirum uaga, inhumanâq; ac ferali uita, tum proprio corpore contra quàm faciunt cæteri, semper usus incōmode, nunc huc, nunc illuc circuis, in arido præterea solo cubans, adeo ut plurimū etiam sordium, tritum isthoc pallium referat, alioqui nec ipsum, uel tenui filo, uel molle uel florulentum. CYNICVS. Neque enim indigeo, siquid est huiusmodi, ut comparetur facillime, dominôque minimum exhibeat negocij, id inquam mihi sufficit. At tu per Deos dic mihi, putas ne esse in luxu uitium? LVCIA. Immodum. CYNICVS. Contra in frugalitate uirtutem? LVCIANVS. Admodum. CYNICVS. Cur igitur tandem quū me uideas uiuentem frugalius quàm uulgo faciunt homines, eos uero sumptuosius, me, non illos arguis? CYNICVS. Quia non frugalius per Iouem uideris mihi, sed egentius uiuere, immò uitā omnino egenam atque inopem. Nam tu nihil à mendicis differs, qui cibum mendicant in diem

in diem: CYNICVS. Vis ergo uideamus (quãdoquidem huc processit oratio) quidnam inopia sit, quidq; rursus copia? LV CIA. Si tibi quidẽ ita uidetur. CYNICVS. Nunquid ergo satis id cuiq; est, quicquid ipsius explet necessitatem? an aliud quippiam dicis? LV CIANVS. Esto istud. CYNICVS. Indigentia uero quicquid cuiusquã usui deest, nec eò quò sit necesse peruenit? LV CIANVS. Scilicet. CYNI. Nihil igitur meis in rebus deest. Nihil enim in his est, quod necessitatem non expleat meam. LV CIA. Quo pacto istud ais? CYNICVS. Scies si consideres in quem usum eorum quodq; paratum est, quorum egemus, ut domus, an non tegumẽti gratia? LV CIANVS. Maxime. CYNI. Quid uestis, cuius gratia? nõne tegumento etiam ipsa? LV CIANVS. Sanẽ. CYNI. At ipso per Deos tegumento, cuius rei gratia indiguerimus, nõne ut melius se habeat id quod tegitur? LV CIA. Mihi quidem sic uidetur. CYNI. Vtrum igitur tibi peius se habere hi uidentur pedes? LV CIA. Nescio. CYNI. Atqui hoc pacto didiceris, quodnam pedum officium est? LV CIA. Ingredi. CYNI. An deterius ergo ingredi pedes tibi uidentur mei, quã aliorum? LV CIA. Istud uero fortasse non. CYNI. At nõ possent, seu sese melius seu deterius haberent, officium suũ præstare? LV CIA. fortasse. CYNICVS. Pedibus ergo nihilo peius affectis uideor, quã alijs? LV CIANVS. Non uideris. CYNICVS. Quid corpus uero meum? Num deterius quã reliquorũ? Nempe si deterius se haberet, esset idem imbecillius, corporis quippe uirtus robur est. An meũ ergo debilius? LV CIANVS. Non uidetur. CYNI. Neque pedes ergo tegumento uidentur egere, neq; reliquũ corpus. Quippe si egerent, male haberent. Egestas etenim omnino mala, ac peius habere se facit, ea quibuscunq; adfuerit. At ne ali quidem deterius corpus uidetur meum, quod quibuslibet cibis alitur. LV CIA. Manifestum est id quidem. CYNI. Nam nec uegetum esset, robustumque si aleretur male. Mala siquidem alimenta corpus tabefaciunt. LV CIA. Ista quidem ita se habent. CYNI. Quo pacto igitur, dic mihi, his ita se habentibus, me arguis, uitamque improbas meam, ac miseram prædicas? LV CIANVS. Ideo per Iouem, quod quum natura (quam tu colis) ac superi terram in cõmuni statuerint, ex ea multa nimirũ ac bona ædiderint, ut nobis omnia superessent abunde, non in necessitatem modo: uerũ in uoluptatem quoque, tu tamen horum omnium aut maximæ saltem partis expers es, nec eorum quoquã frueris nihilo certe magis, quã fera. Nempe aquam bibis, quam etiam bibunt fera: Comedis uero quicquid offenderis, quemadmodum canes, tum cubile nihilo melius canibus habes: quãdoquidem gramen tibi sufficit, quemadmodũ & illis, pallium præterea circũfers nihilo mēdico decētius. Quantũ si tu

his contētus recte sapiſ, tū Deus profecto neutiqꝫ recte fecit, primum quod oues effecit pingues, deinde uites dulcis uini feraces, ac reliquū de inde apparatū uarietate mirabilem, & oleū & mel & reliqua, omnia ut nos haberemus, edulia quidem omnigena haberemus, potū dulce haberemus, pecunias haberemus, mollē lectū haberemus. Præterea pulchras domos, ac reliqua demum omnia mirum in modum præparata. Nam & ipſa quoqꝫ artium effecta deorum dona ſunt. At uiuere omnibus huiusce bonis priuatū, id fuerit profecto miſerū, etiam ſi ab aliquo quopiam priueris. Quemadmodū hi qui ſeruantur in uinculis. Longe uero miſerius, ſiquis ipſe ſeſe omnibus bonis priuet. Nam ea demum manifeſta inſania eſt. CYN. Et recte quidem fortaffe dicis. Verū iſtuc dic mihi: Siquis diuite quopiā alacriter atqꝫ hūane, quin prolixē quoqꝫ exhibente conuiuū, tum hoſpites excipiente, & multos ſimul, & omnigenos, alios quidem imbecillos, alios autem robustos, deinde apponēte multa, atqꝫ omnigena, ſiquis, inquā, omnia corripiat, omniāqꝫ deglutiat, nō ea tantum quæ uicina ſunt, ſed ea quoqꝫ quæ procul abſunt, præparata uidelicet inualidis, ipſe tamen ualens, quū unū duntaxat uentrem habeat, nec multis ut nutriatur indigeat, diutius tamen quā alij multi immoretur, hic uir cuiuſmodi tibi uidetur eſſe? probus ne? LVCIA. Non mihi quidem. CYN. Quid uero, num temperans? LVCIA. Ne id quidē. CYN. Quid uero ſiquis eiudē menſæ particeps, multa illa ac uaria negligat, uno quopiam ex his quæ proxime apponuntur, electo, quū ſatis in ſuam habeat neceſſitatem, id decenter edat, eoque ſolo utatur: cætera illa ne reſpiciat quidem, an non hunc temperatiorem & meliorem uirum illo putabis? LVCIA. Ego certe. CYN. Vtrum ergo iam intelligis, an me oportet dicere? LVCIA. Quid nam? CYN. Quod Deus illi quidem pulchre conuiuium inſtruēti ſimilis eſt, ut qui appoſuerit multa ac uaria, atqꝫ omnigena, uti eſſent quæ cuiqꝫ conueniant, alia quippe ualentibus, alia rurlus ægrotantibus, atqꝫ alia quidem robustis, alia uero inualidis, non ut omnibus utamur omnes, ſed ut his utantur ſinguli, quæ ſuæ cuiuſqꝫ naturæ cōueniunt, & ex his ipſis, quacunque re maxime quemqꝫ indigere contigerit. At uos illum qui per inſatiabilitatem atque incontinentiam omnia corripit refertis, ut qui rebus uti uelit omnibus, & undecunque partis, non ſolis cōtenti præſentibus, exiſtimantes propriam quidem neque terram, ne mare ſufficere, ſed importātes ab ipſis uſqꝫ terræ finibꝫ uoluptates, patriſqꝫ rebus peregrina præferētes, ſumptuoſaqꝫ frugalibꝫ, atqꝫ ea quæ difficile cōparantur his quæ ſunt cōparatu facilia. In ſūma deniqꝫ moleſtias, malaqꝫ potius eligētes, quā abſqꝫ moleſtijs uiuere. At iſti quidē pluri

rimi

rimi ac preciosi, beaticq; apparatus, quibus exultatis, per magnam ad uos miseriam, erumnamq; perueniunt. Aurum ipsum tam optabile, si libet, argentumq; considera: domus cōsidera sumptuosas, uestes operosas cōsidera: atq; eius generis omnia, quāto negotio emuntur, quot laboribus, periculis: imò sanguine, ac cæde quātoq; hominū interitu: non ideo solum quod dū nauigant, propter ista pereunt conplures: ac dum quærunt, parantq; grauiā perferunt: sed ob id quoq; quod digladiationes multas pariunt, quodq; ob ea insidiantur inuicem & amicis amici, & parentibus liberi, & maritis cōiuges. Sic opinor Eriphylen quæ auri gratia prodidisse maritum. Atq; hæc quidem omnia fiunt, quum tamen uestes illæ uariæ nihilo magis quicquā queant calefacere, auratq; illa ædificia nihilo prorsus magis tegant, nec pocula illa argentea potui quicq; magis conducant. Sed nec aurei illi, nec eburnei itē lectuli, somnum suauiore præbeant, imò uidebis frequenter in eburneo lecto, sumptuosiscq; stromatibus, beatis illis somnum cōtingere nō posse. Præterea omnigenæ illæ circa edulīa curæ, nihilo magis alunt, quin tabefaciunt potius corpora, isdemq; morbos ingenerant. Quid autem dicere attinet, libidinis gratia quantas molestias mortales & faciunt, & patiuntur: quāq; facile est isti cupiditati mederi, nisi quis uelit indulgere delitijs. At ne hæc quidem insania, corruptelæq; sufficere uidetur mortalibus, sed iam rerum etiam usum peruertunt, singulis rebus ad id utentes, ad quod minime paratæ sunt, quæadmodum lecto si quis uti carpenti loco uelit, ac tanq; curru. **LVCIA.** Quisnam is est? **CYN.** Vos, inquam, qui hominibus tanq; iumentis utimini. Nam eos iubetis, ut lecticas tanq; currus in ceruicibus ferant. Ipsi uero in sublimi residetis delicati, atq; illinc hoies perinde tanq; asinos aurigamini, imperantes ut hac, non illac eant, & qui hæc facitis maxime, isdē maxime beati uidemini. Tū hi qui pisciū carnibus non tantū ut alimentis utuntur, uerum tincturas etiam quasdam ex his machinantur, eos dico, qui purpuram tingunt, nōne & hi præter naturam his utūtur, quæ à deo præparata sunt? **LVCIA.** Non per Iouem, siquidem tingere etiam potest non comedi tantū purpuræ caro. **CYN.** At nō in id tamē nata est. Nam & cratere quispiam, si præter naturam detorqueat, ollæ loco posset uti, nec in id tamen paratus erat. Sed quo pacto posset quispiā uniuersam illorum infelicitatem percurrere, quæ tāta est? At tu me quoq; quod nolo eius esse particeps, incusas. Viuo ego tamē quæadmodū modestus ille, his uidelicet dūtaxat, quæ mihi apponunt uescens, ac frugalissimis utens. Varijs uero illis atq; omnigenis minime inhiās. Ac deinde quū paucis egeā, ac minime multis utar, ferinā tibi uideor uitā uiuere. **At**

re. **At**

re. Atqui hac ratione tua Dñi, pfecto in periculū ueniūt, ne & ipsi sint feris etiam deteriores, quippe qui rei nullius indigēt. Verum ut exactius intelligas, cuiusmodi horum utrunq; sit, uel paucis uidelicet egere, uel multis, considera quod pluribus egent, primum pueri quā adulti, deinde mulieres quā uiri, tum ægroti quā ualentes, atque omnino in summa, inferiora qualibet præstantioribus plurimum indigent, proinde Dñi omnino nullius egent rei, qui uero ad Deos accedunt proxime quā minimis egent. An Herculem putas omnium hominum præstantissimum, quippe diuinum uirum, deumque recte creditum miserum tunc fuisse, quum circuiret nudus, pelle duntaxat indutus, harum rerum nostrarum nihil desiderans? At ille miser pfecto non erat, quippe qui miseriam ab alijs propulsabat, neque rursus pauper, qui terra, mariq; dominabatur. Nempe quocūque intendisset impetum, omnes quaquauerfum superabat, nec in quenquā sui temporis incidit, qui se uel æquarit unquā, uel uicerit, quoad ex humanis excessit. At tu illi stromata putas, calceosque defuisse: atque ob id mundum obambulasse tantum uirum? Dicendum pfecto non est. Sed continens erat ac fortis, & moderate uiuere uolebat, non indulgere delitijs. Quid Theseus eius discipulus? An non rex erat Atheniensium omnium, ac filius etiam, ut ferunt, Neptuni, sua certe tempestate fortissimus? Attamen ille quoque uoluit sine calceis esse, ac nudus ingredi, barbāque & comam nutrire placuit ei, nec ei tamen solum, sed omnibus etiam ueteribus placuit, nempe meliores erant quā uos, atque adeo ne sustinisset quidem eorum quisquā aliquid huiusmodi, nihilo pfecto magis quā leo quispiam sese tonderi. Siquidem carnis molliciem ac læuorem decere mulieres existimabant, ipsi uero sicuti erant, ita uideri quoque uiri uolebant, ac barbā quidem cultum uiri ducebant, quem admodum in equis iubam, in leonibus barbā, quibus deus splendoris quandam atque ornamenti uenustatem dedit, sic & uiris barbā adiunxit. Illos igitur ego æmulo, ueteres, inquam, illos imitari uolo, huius uero tempestatatis homines non æmulo mirabilis huius felicitatis nomine, quam in epulis & uestibus habent, dum poliunt ac læuigant singulas corporis partes, ac ne secretiorum quidem ullam, ita ut instituit natura, dimittentes. At mihi certe pedes opto, ut nihil equinis differāt, quales Chironis fuisse ferunt. Tū ut ipse stromatis nō egeā more leonū, nec cibo egeam magis exq̄sito, q̄ canes. Cōtingat præterea mihi, ut terra quæuis mihi p se p cubili sufficiat. Domū uero ut mundū hūc existimē. Alimēta demū ut ea deligam, quæ facillime cōparari possint. Aurum uero, argentumq; ne desiderem unq; neq; ego, neq;

neque meorum amicorum quisquàm. Omnia nanq; mala inter homi-
 nes ex horum cupiditate nascuntur, & seditiones, & bella, & insidiæ, &
 cædes. Hæc omnia fontem habent plus habendi cupidinem. At hæc à
 nobis abscedat procul, ne unquam plus satis appetā, minus uero quā
 habeam, ferre æquo animo ualeam. Nostra quidem ita se habent. Plu-
 rimum profecto à uulgi sententijs ista dissentiunt. Neque quicquàm
 ergo mirandum est, si ab his differimus habitu, à quibus tantum diffe-
 rimus instituto. Sed te demiror, quonam pacto quum suam quandam
 citharædo uestem tribuas, cultumq; atq; adeo tibicini suum, & tragæ-
 do suum, bono uiro cultum, uestemque propriam nullā existimas, sed
 eandem ei cum uulgo habēdam censes, idēq; quum uulgus malum sit.
 Quod si bonorum cultus proprius debet esse ullus, quinam deceat ma-
 gis quàm hic meus, qui maxime luxuriosis pudendus sit: quēq; illi ma-
 xime auersentur? Cultus ergo meus huiusmodi est, squalidum esse, hir-
 futum esse, tritum pallium indui, comam producere, ac sine calceis ingre-
 di. Vester uero Cinædorum ornatui simillimus est, nec dignoscere uos
 quisquàm ab illis possit, neque colore uestium, neque mollicie, neque ca-
 misiarum numero, neque lacernis, neque calceis, neq; capillorum cura,
 neq; odore. Nam & redoletis ut illi, iam præsertim uos qui estis felicissi-
 mi. Et quidem quid facias, quum uir eundem cū Cinædis odorē oleat?
 Etenim in ferendis laboribus nihil illis præstatis. Voluptatib; uero ni-
 hilominus quàm illi superamini, eadem comeditis, eodem modo dor-
 mitis, atque inceditis, imò uero incedere non uultis, sed gestari potius,
 tanq; sarcinæ, alij ab hominibus, alij uero à iumentis. At me pedes ipsi
 gestant quocunq; sit opus. Egōq; & frigus tolerare sufficio, & calorē
 pati, eāq; quæ dii obtulerint, minime moleste ferre, ideo uidelicet, quia
 miser sum. Vos uero propter hanc felicitatem nulla estis fortuna contē-
 ti, sed omnium pœnitet, ac præsentia ferre non potestis, absentia deside-
 ratis, hyeme quidem optantes æstatem, æstate rursus hyemem, atque
 in calore frigus, in frigore uicissim calorem, quemadmodum ægrotan-
 tes, morosi semper & queruli, quod in illis quidem facit morbus, in uo-
 bis uero mores. Atque hæc ita quum sint, iam nos in uitā uestram tra-
 ducere æquum censetis, nostramq; corrumpere, quum sæpe male con-
 sulta sint, quæ facitis, ipsiq; sitis in uestris ipsorum negocijs minime cir-
 cumspecti, nihilq; eorum iudicio ac ratione, sed consuetudine cupidita-
 tis faciatis. Quamobrem nihil profecto differtis uos, ab his qui tor-
 rente feruntur. Illi quippe quocunq; fluxus intenderit, eò rapiuntur,
 & uos itidem quocunq; libidines. At similiter quidem uobi-
 scum agitur, ut cum quodam qui equum insanum ascenderat:

Equus

Equus igitur uirum corripuens abstulit. Hic uero amplius iam desilire equo currente non poterat. Quidam uero quum occurrisset ei, rogauit quonam tenderet. Hic respondit, quocunque huic uidetur, equum demonstrans. Quod si uos quisquam roget, quò feramini, si uerum uultis dicere, dicetis in uniuersum quidem quocunque uideatur affectibus, sigillatim uero, interdum quocumque uoluptati, interdum quocunque ambitioni, interdum rursus quò lucri studio. Quin interdum ira, interdum metus interdum aliud quippiam huiusmodi uos auferre uideat. Neque enim unum duntaxat equum uos, sed multos insipientes, nunc hunc, nunc illum, furiosos quidem omnes auerimini. Auferunt ergo uos in barathrum, ac prærupta. Vos tamen priusquam cadatis casuros uos esse nescitis, at hoc detritum pallium quod uos ridetis comaque habituque meus tantam habet uim, ut uitam mihi quietam præbeat, utque agam quicquid uolo, uerserque cum quibus uolo. Nempe ex indoctis, atque ineruditis hominibus nemo me adire uoluerit, ob hunc habitum. At molles etiam qui sunt adhuc admodum procul declinant. Congrediuntur uero scitissimi atque modestissimi, & qui uirtutem cupiunt, hi potissimum congregiuntur mecum, horum ego consuetudine delector. Eorum uero fores qui homines uocantur, non obseruo, tum coronas aureas ac purpuram profastu habeo, atque homines ipsos derideo. At ut cultum hunc intelligas, non bonos modo uiros, sed ipsos etiam deos decere, atque eum

deinde, si libet, irrideas, deorum statuas considera, utri uideantur uobis ne, an mihi similiores, neque Græcorum solum, sed barbarorum etiam templa circumspicias, utrum ipsi dii, ut ego, comati, barbatique sunt, an quemadmodum uos, rasi finguntur atque pinguntur.

Quin plurimos etiam sine tunicis conspicias, ut me nunc esse uides.

Quo pacto igitur audeas
posthac hunc habitum
uitio dare, quum
deos etiam decere uideatur?

LVCIANI CYNICI, THOMA MORO INTERPRETE,
FINIS.

MENIPPVS SIVE NE

CROMANTIA LVCIANI THOMA MORO
INTERPRETE. MENIPPVS, PHILONIDES.

MENIPPVS.

ALVE atrium, domusq; uestibulum meæ:
Vt te lubens aspicio luci redditus.

PHILO. Num nã hic Menipp⁹ est canis ille?
Non hercle alius, nisi ego forte ad Menippos
omneis hallucinor. At quid sibi uult habitus
huius insolẽtia? claua, lyra, leonis exuuia? Ad
eundus tamen est. Salue Menippe. Vnde no
bis aduenisti? diu est quod in urbe non

uidimus.

MENIP.

Adsum reuersus mortuorum e latibulis,

Foribusq; tristium tenebrarum nigris:

Manes ubi inferi manent superis procul.

PHILO. O Hercules clam nobis Menippus uita functus est, reui
xitq; denuo?

MENIP.

Non, sed me adhuc uiuum recepit tartarus.

PHILO. Quãnã causa tibi fuit nouã hui⁹ atq; incredibilis uia? MENI.

Iuuenta me incitauit, atq; audacia:

Quã pro iuuenta haud paululum impoterior.

PHILO. Siste o beate Tragica, & ab iambis descẽdens sic potius simpli
citer eloquere, quãnã hæc uestis, quã causa tibi itineris inferni fuit, quã
alioqui neq; iucunda neq; delectabilis sit uia? MENIP.

Res dilecte grauis me infernas egit ad umbras,

Consulerem manes ut uatis Tiresiã.

PHILO. Atqui deliras, alioqui non hoc pacto caneres apud amicos cõ
farcinatis uersibus. MENIP. Ne mireris amice, nuper enim cum Euripi
de atq; Homero uersatus, nescio quo pacto uersibus sic impletus sum,
ut numeri mihi in os sua sponte confluant. Verum dic mihi quo pa
cto res humanã hic se habent in terris? & quid nam in urbe agitur?

PHILO. Nihil noui. Sed quẽadmodum prius actitabant, rapiũt, peie
rant, scenerantur, usuras colligunt. MENIP. O miseri atque infelices.
Nesciunt enim, qualia de nostris rebus nuper apud inferos decreta
sunt, qualesque sorte iacti sunt in diuites istos calculi, quos per Cer

y berum

berum nullo pacto poterunt effugere. PHILLO. Quid ais? Noui ne aliquid apud inferos nostris de rebus decretum est? MENIPP. Per Iouē, & quidem multa, uerum prodere non licet, neque arcana quæ sunt reuelare, ne quis forte nos apud Rhadamanthum impietatis accuset. PHILLO. Nequaquam Menippe per Iouem, ne amico sermonem hunc inuideas. Nam apud hominem tacendi gnarum, & initiatum præterea sacris edisseres, MENIPPVS. Dura profecto iubes, & neutiquam tuta, uerum tui gratia tamen audendum est. Decretum est ergo, diuites istos ac pecuniosos aurum tanquam Danaën seruantes abstrusum. PHILLO. Ne prius ó beate quæ sunt decreta dixeris, quam ea percurras omnia quæ abs te audire libētissime uelim: Quæ uidelicet de scēsus causa fuerit, q̄s itineris dux, deinde ex ordine, & quæ illic uideris, & quæ audieris omnia. Verisimile est enim te, quum res pulchras uidentis curiosus sis, eorum quæ uisu aut auditu digna uidebātur nihil omnino prætermisisse. MENIPP. Parēdum etiam in his tibi est. Nam quid facias, urgente amico? Ac primum sanē tibi expediam, quæ res animum meum ad hunc descensum impulerint. Ego igitur quum adhuc puer essem, audiremque Homerum atque Hesiodum, seditiones ac bella canentes, non semideorum modo, sed ipsorum etiam deorum, ad ulteria quoque, uiolentias, rapinas, supplicia, patrum expulsiones, & fratrum & sororum nuptias. Hæc me hercle omnia bona pulchræque putabam, & studiose erga ea afficiebar. Postquam uero in uirilem iam ætatem peruenirem, hic leges rursus iubentes audio poētis apprime contraria, neque uidelicet adulteria committere, neque seditiones mouere, neque rapinas exercere. Hic igitur hæsitabundus constitui, incertus omnino quo me pacto gererem. Neque enim deos unquam putauimœchaturus, aut seditiones inuicem fuisse moturos, nisi de his rebus, perinde ac bonis iudicassent. Neque rursus legumlatores his aduersa iussuros, nisi id cōducere existimarent. Quoniam igitur in dubio eram, uisum est mihi philosophos istos adire, atque his me in manus dedere, rogaréque uti me utcunque liberet uterentur, uitæque uiam aliquam simplicem ac certam ostenderent. Hæc igitur mecum reputans, ad eos uenio, imprudens profecto, quod me ex fumo (ut aiunt) in flammam conijcerem. Apud enim hos maxime diligenter obseruans summam repperi ignorantiam, omniâque magis incerta, adeo, ut præ his ilico mihi uel idiotarum uita iam aurea uideretur. Alius etenim soli me iussit uoluptati studere, atque ad eum scopum uniuersum uitæ cursum dirigere. In eo ipsam sitam esse felicitatem. Alius rursus omni
no labo,

no laborare, corpusque siti, uigilijs, ac squalore subigere, misere semper adfectum, contumelijsque obnoxium assidue, Hesiodi sedulo inculcās celebra illa de uirtute carmina, & sudorum uidelicet, & accliuem in uerticem montis ascensum. Alius contemnere iubet pecunias, earumque possessionem indifferentem putare. Alius contra bonas ipsas etiam diuitias esse pronunciat. De mundo uero quid dicam: de quo ideas incorporeas, substantias, atomos, & inane, ac talem quandam pugnantium inuicem nominum turbam in diem audiebam. & quod absurdorum omnium maxime fuit absurdum, de contrarijs unusquisque quū diceret, inuincibiles admodum rationes ac persuasibiles adferebat, ut nec ei qui calidum, nec ei qui frigidum idem prorsus esse contenderent, contra quicquā hinc potuerim, atque id, quum tamen manifeste cognoscerem fieri nūquā posse, ut eadem res calida simul frigidāque sit. Prorsum igitur tale quiddam mihi accidebat, quale solet dormitantibus, ut interdum capite annuerem, interdum contra abnuerem. Præterea quod multo erat istis absurdus, uiram eorum diligenter obseruans, comperi eam cum ipsorum uerbis præceptisque summopere pugnare. Eos enim qui spernendam censebant pecuniam, auidissime conspexi colligendis diuitijs inhiare, de fœnore litigantes, pro mercede docentes. Omnia denique nummorum gratia tolerantes. Ii uero qui gloriam uerbis aspernabantur, omnem uitæ suæ rationem in gloriam referebant. Voluptatem rursus omnes fermè palàm incessabant. Clanculum uero ad eam solam libenter confluebant. Ergo hac quoque spe frustratus magis adhuc ægre molestēque tuli. Aliquantulum tamen inde memet consolabar, quod unā cum multis & sapientibus & celeberrimis uiris ipse insipiensque essem, atque uere adhuc ignarus oberrarem. Per uigilanti mihi tandem, atque hisce de rebus mecum cogitanti, uenit in mentem, ut Babylonem profectus magorum aliquem ex Zoroastri discipulis ac successoribus conuenirem. Audieram siquidem eos inferni portas carminibus quibusdam ac mysterijs aperire, & quem libuerit illuc tuto deducere, ac rursus inde reducere. Optime ergo me facturum putauī, si cum horum quopiam de descensu paciscens Tiresiam Bœotium consulere, ab eoque perdiscerem (quippe qui uates fuerit & sapiens) quæ uita sit optima, quancūque sapientissimus quisque potissimum elegerit. Ac statim quidem exiliens quā poteram celerrime Babylonem uersus recta cōtendi. Quò quum uenio, diuersor apud Chaldæorum quendam hominem certe sapientem, atque arte mirabilem, coma quidem canum, admodumque promissa barba uenerabilem.

Nomen autem illi fuit Mithrobarzanes. Orans igitur obsecransq; uix exorauit, ut quauis mercede uellet, in illam me uiam deduceret. At tandem homo me suscipiens primum quidem dies nouem ac uiginti cum luna simul incipiens abluuit ad Euphratem, mane solem orientem uersus perducens, ac sermonem quempiam longum mussitans, quem non admodum exaudiebam. Nam (quod in certamine præcones inepti solent) uolubile quiddam atq; incertum proferebat, nisi quod quosdã uisus est inuocare dæmones. Post illam igitur incantationem ter mihi in uultum spuens deducit rursus, oculos nusq; in obuium quenquã deflectens. Et cibus quidem nobis glandes erant, potus autem lac atque mulsum & Choaspi lympha, lectus uero in herba sub dío fuit. At post q; iam præparati satis hac diæta sumus, medio noctis silentio ad Tigridem me fluuium ducens, purgauit simul atq; absterfit, faceq; lustrauit ac squilla, tum pluribus itidem alijs, & magicum simul illud carmen submurmurans, deinde totum me iam incantans, ac ne à spectris læderer circumiens, reducit domũ, ita ut eram reciprocantem, ac reliqua noctis parte nauigationi nos præparauimus. Ipse igitur magicam quandam uestem induit, Medorum uesti ut plurimum similem, ac me quidẽ his, quæ uides ornauit, claua uidelicet, ac leonis exuuijs, atque insuper lyra. Iussit præterea ut nomen si quis me roget, Menippum quidem ne dicerem, sed Herculem, Vlyssẽ, aut Orpheum. PHILO. Quid ita ó Menippe? neque enim causam aut habitus, aut nominis intelligo. MENIPPVS. Atqui perspicuum id quidem est, ac neutiq; arcanum. Nam hi qui ante nos ad inferos olim uiui descēderant, putauit si me his assimilaret, fore ut facilius Aeaci custodias fallerem, atque nullo prohibente transirẽ, utpote notior tragico admodum illo cultu emissus. Iam igitur dies apparuit, quum nos ad flumen priongressi in recessum incumbimus. Parata siquidem ab illo fuerant, cymba, sacrificia, mulsa, & in id mysterium deniq; quibuscunq; opus erat. Hæc postquã ergo quæ prompta erant imposuimus, tum nos quoq;

Ingredimur tristes lachrymisq; implemur obortis.

Atq; aliquantisper quidem in fluuió ferimur, deinde in syluam delati sumus, ac lacum quendam in quem Euphrates conditur. Tum hoc quoq; transmisso, in regionem quandam peruenimus solam, syluosam atq; opacam, in quam descendentes (præibat enim Mithrobarzanes) & puteum effodimus, & oues iugulamus, & foueam sanguine conspergimus. At magus interim accensam facem tenens, haud amplius iam summisso murmure, sed uoce quã poterat maxima clamitãs, dæmones si,

nes simul omnes cōuocat, Pœnas, Erinnes, Hecaten nocturnam, excel
samq; Proserpinam, simulq; polysyllaba quædam nomina barbara,
atq; ignota commiscet. Statim ergo tremere omnia, & rimas ex carmi-
ne solum ducere, ac porrò Cerberi latratus audiri, & iam res planè tri-
stis ac mœsta fuit,

Vmbrarum at timuit rex imis sedibus Orcus.

Ac protinus quidē inferorum patebant pleraq; lacus pyriphlegethon,
ac Plutonis regia. Tum per illum descendentes hiatum, Rhadaman-
thum propemodum metu reperimus extinctum. Ac Cerberus primū
quidē latrabat cōmouitq; sese. At quum ego lyram celeberrime cor-
reptam pulsassem, cantu statim sopitus obdormit, deinde posteaq; ad
lacum uenimus, tranare ferè non licuit. Iam enim onustum erat nauig-
gium, & eiulatu certe plenū. Vulnerati quippe in ea nauigabāt omnes,
hic femur, ille caput, alius alio quoquam membro luxatus, usque adeo,
ut mihi certe ex bello quoquam adesse uiderentur. At optimus Cha-
ron quum leonis uideret exuuias, esse me ratus Herculem recepit, trans
que uexit libens, tum exeuntibus quoque nobis monstrauit semitam.
Sed quoniam iam eramus in tenebris, præcedit quidē Mithrobarza-
nes, ego autem à tergo continuus illi comes adhæreo, quoad in pratū
quoddam uenimus maximum, asphodelo consitum, ubi circumfusæ
undiq; mortuorum stridulæ nos sequuntur umbræ. Tum paulo proce-
dentes longius ad ipsum Minois tribunal accessimus. Erat ipse quidē
in solio forte quodam sublimi sedens. Astabant autem illi Pœnæ, Tor-
tores, mali Genij, Furia. Ex altera parte plurimi quidam adducti sunt
ex ordine longa fune uincti. Dicebantur autem adulteri, lenones, mœ-
chi, homicidæ, adulatores, lycophantæ, ac talis hominum turba quid-
uis in uita patrantium. Seorsum autem diuites ac fœneratores prodi-
bant pallidi, uentricosi, ac podagrici, quorum quisq; trabe uinctus erat,
ferri pondere duorū talentorum imposito. Nos igitur astantes, & quæ
fiūt omnia cōspicimus, & quæ dicuntur auscultam⁹. Accusant aut noui
quidam atq; admirabiles rhetores. PHILO. Quinā ergo hi per Iouem
sunt, ac ne isthuc quidē te pigeat dicere. MENIPPVS. Umbras ne un-
q; istas nosti, quas opposita soli reddunt corpora? PHILO. Quid ni?
MENIPPVS. Hæ nos igitur quum primū sancti uita sumus accusant,
testantur, atq; redarguunt, quicquid in uita peccauimus, & sanè quædā
ex his dignæ admodum fide uidentur, utpote nobiscum uersatæ sem-
per, nostrisq; nusquam digressæ corporibus. Minos igitur curiose quē-
libet examinans, impiorum relegabat in cœtum, pœnas ibi sceleribus
suis dignas luiturum. In hos præcipue tamen incenditur, quos opes dū
y 3 uiuerēt,

uiuerent, ac dignitates inflauerant, quicq; adorari se ferè expectabāt, ni
 mirū breui perituram eorū superbiā fastūq; detestatus, quippe qui nō
 meminissent mortales ipsi quum sint, sese bona quoq; mortalia conse-
 quutos. At nunc splendida illa exuti omnia diuitias, inquā, genus, mu-
 nia, nudī ac uultu demisso steterunt tanq; somniū quoddā hūanā hāc
 felicitatē recogitantes, adeo ut hęc dū conspicerer nimis q; delectatus
 fuerim. Et si quē eorū forte agnoueram accessi, atq; in aurē silenter ad-
 monui, qualis in uita fuerat, quantoperēq; fuerat inflatus, tum quum
 plurimi mane fores eius obsidentes pulsi interim exclusiq; à famulis il-
 lius expectabāt egressum. At ipse uix tandē illis exoriēs puniceus, aure
 us, aut uersicolor, felices ac beatos se facturū salutātes putabat, si pectus
 dextramue porrigens, permetteret osculandam. Illi uero audientes ista
 moleste ferebant. At Minos quiddā etiā iudicauit in gratiam. Quippe
 Dionysiū Siciliæ tyrannum multis & atrocibus criminibus & à Dione
 accusatum, & graui Stoicorum testimonio conuictum, Cyrenæus Ari-
 stippus interueniens: Nam illum ualde suspiciunt inferi, eiusq; pluri-
 mum ibi ualet autoritas, fermè iam Chimæræ alligatum absoluit à pœ-
 na, asserens illum eruditorum nōnullos olim iuuisse pecunia. Tum nos
 à tribunali discedentes, ad supplicij locum peruenimus. Vbi ó amice &
 multa, & miserāda audire simul, ac spectare licuit. Nam simul & flagro-
 rū sonus auditur, & eiulatus hominū in igne flagrantiū, tū rotæ & tor-
 menta, catenæ, Cerberus lacerat, Chimæra dilaniat, cruciaturq; pariter
 omnes, captiui, reges, præfecti, pauperes, mendici, diuites, & iam scelerū
 omnes pœnitebat. Et quosdā quidem eorū, dū intuemur, agnouimus,
 uidelicet qui nuper è uita discesserant. At hi se pudentes tum occultebāt,
 nostróq; subtrahebant aspectui, aut si nos aliquādo respiciebāt, id ser-
 uiliter admodum abiecteq; faciebant, atq; hi quidē quān olim putas
 onerosi fastosiq; in uita? At pauperibus malorum dimidium remitte-
 rebatur, & quum interquieuissent, denuo repetebantur ad pœnam.
 Sed illa quoq; quæ fabulis feruntur aspexi, Ixionem, Sisyphum, Phry-
 giūmq; grauius affectum Tantalū, genitumq; terra Tityū. Dī boni,
 quantū? Integrū stratus agrū occupabat. Hos tandē prætereūtes, in cā-
 pum uenimus Acherusiū, ubi semideos, heroidasq; reperimus, atque
 aliā simul mortuorū turbā in gentes, tribusq; dispositā, alios quidē ue-
 tulos, quosdā ac marcidos, atq; (ut Homerus ait) euanidos, alios uero iu-
 ueniles & integros, & hos potissimū ob illam condiendi efficaciam Aegy-
 ptios. Verū dignoscere quēlibet haud p̄clue fuit, adeo nudatis ossibus
 oēs erant inuicē simillimi, nisi quod uix tandē eos diu intendētes agno-
 uimus. Quippe cōferti cōsidebāt obscuri atq; ignobiles, nullūq; seruanti-
 tes amplius pristinae formæ uestigium. Cū igit̄ multi simul ossei cōsiste-
 rent, inuicē

inuicem omnino similes, qui terrificum quiddam per cauos oculorum orbis transpicerent, dentesq; nudos ostenderent, hæsitabā certe mecū, quonam signo Therſitem à Nireo illo formoso discernerem, aut mendicum Irum à Phæacū rege, aut Pyrrhiam coquū ab Agamemnone. Quippe quibus iam nihil ueteris permansit indicij, sed ossa fuerūt inter se similia, incognibilia, nullis inscripta titulis, nulliq; unq; dinoscenda. Hæc igitur spectanti mihi, persimilis hominū uita pompæ cuipiā longæ uidebat, cui præsit ac disponat quæq; fortuna, ex his qui pompam agunt, diuersos uariosq; cuiq; habitus accōmodans. Alium siquidem fortuna deligens, regijs ornat insignibus, & tiaram imponens, & satellites addens, & caput diademate coronans. Alium serui rursus ornatum induit, hunc formosum effigiat, hunc deformem atq; deridiculum fingit: nam omnigenum, ut opinor, debet esse spectaculum. Quin habitus quorundam plerunq; in media quoq; pompa demutat, neq; perpetuo eodem finit ordine, cultuq; progredi quò prodierant. Sed ornatu cōmutato Cræsum quidem coegit serui, captiuiq; uestes induere. Mæandrium autē olim inter seruos incedentem, Polycratis uicissim ornat tyrānide. Et aliquantisper quidem eo cultu permittit uti, uerum ubi iam pompæ tempus præterijt, apparatus quisq; restituēs, & cum corpore simul exutus amictu, qualis ante fuit efficitur, nihilo à uicino differens. Quidam tamen ob incitiam quā suos fortuna cultus exigit, ægreferunt atq; indignantur, tanquam proprijs quibusdam bonis priuati, ac non potius alienis, quibus paulisper utebantur, exuti. Quin in scena quoque uidisse te plerunq; puto histriones istos tragicos, qui (ut fabulæ ratio poscit) modo Creontes, modo Priami fiunt, aut Agamemnones. Idemq; (si fors tulerit) paulo ante tam grauius Cecropis aut Erechthei formam imitatus, paulo post seruus, poeta iubente, progreditur. At quum fabulæ iam finis affuerit, quisque auratas illas uestes exutus, personam deponens, & ab altis illis crepidis descendens, pauper atq; humilis obambulat, haud amplius Agamemnon ille Atreo prognatus, aut Creon Mencecei filius, sed Polus filius Chariclei Sunitensis, aut Satyrus filius Theogitonis Marathonius. Sic se mortalia res habent, quemadmodum mihi tum spectanti uidebatur. PHILO.
Dic mihi Menippe, isti qui magnificos altosque tumulos habent super terram, & columnas, imagines, titulos, nihilò ne sunt apud inferos plebeis quibuslibet umbris honoratiores? MENIPPVS. Nugaris tu quidem, nam si uidisses Mausolum, Carem illum dico Pyramide celebrem, sat scio, nunquam ridere desisses, ita in antrum quoddam abstrusum despectim abiectus est, in reliqua mortuorum turba delitescens. Hoc tantum cōmodi mihi uidetur ex monumento re-

ferre, quod imposito tanto pondere, laborat magis & premitur. Nam quum Aeacus ô amice, locum cuiq; metitur, dat autem cui plurimum haud amplius pedem necesse est eo iacere cōtentum, seseq; ad loci modum contrahere. At uehementius multo risisses, opinor, si reges hosce nostros satrapasq; uidisses apud eos mendicantes, & aut falsamenta uendētes, aut primas ipsas literas urgente inopia profitentes, & quem admodum contumelijs à quouis afficiantur, atq; in faciem cædantur perinde atq; uilissima mancipia. Itaq; Philippum Macedonem conspicatus, continere me certe nō potui: ostensus est mihi in angulo quodam detritos calceos mercede refarciens. Quin alios præterea multos erat uidere mendicantes in triuijs, Xerxes uidelicet, Darios, ac Polycrates. PHIL. Admiranda narras ista de regibus, penēq; incredibilia. Socrates autem quid facit, ac Diogenes? & si quis est sapientum alius? MENIP. Socrates profecto etiam ibi obuersatur, omnesq; redarguit: uersantur autem cū illo Palamedes, Vlysses, & Nestor, & quisquis est alius inter defunctos garrulus. Inflanantur autem illi etiamnum, atq; intumescunt, exhausto ueneno crura. At optimus Diogenes Sardanapalo uicinus Assyrio Midæq; Phrygio, atq; alijs item pluribus ex istorū sumptuosorum numero manet, quos quū eiulantes audit, ueteris fortunæ magnitudinem recogitantes, & ridet & delectatur, ac supinus cubans, ut plurimum cantat, aspera nimis atque iniucunda uoce illorum eiulatus obscurans, adeo ut id ægreferentes, nec Diogenem ferre ualentes, de mutanda sede deliberent. PHIL. De his iam satis quidem: cæterum quodnam illud decretum est, quod initio dixeras aduersus diuites esse sancitum? MENIPPVS. Bene admones: nescio enim quo pacto quum hac de re dicere proposuissem, ab instituto sermone procul aberrauī. Dum igitur ibi uersabar, magistratus concionem aduocauerunt, his uidelicet de rebus, quæ in commune conducerent. Conspiciens ergo multos concurrere, me quoque cum illis simul immiscens, unus de numero eorum qui in concione aderant, efficio. Agitata sunt igitur & alia multa: postremo uero de diuitibus negocium, in quos posteaquàm plurima fuissent obiecta, uiolentia, superbia, fastus, iniuriæ, assurgens tandem ex populo primas quidam, huiusmodi decretum legit: Quoniam, inquit, multa diuites perpetrant in uita rapiētes, ac uim inferentes, inopēsque omni modo despectui habentes. Curia Populóque uisum est, ut quum functi uita fuerint, corpora quidem eorum pœnas cum alijs sceleratorum corporibus luant: animæ uero sursum remissæ in uitam, in asinos demigrent, donec in tali rerum statu quinquies ac uicies decem annorum milia transegerint, asini semper ex asinis renati, onera ferentes, atque à pauperibus agitati.

agitati. Dein ut liceat illis è uita excedere. Hanc sententiam dixit Caluarius, patre Aridello, patria Manicensis, tribu Stygiana. Hac igitur lege recitata, approbauerunt principes, sciuit plebs, adfremuit Proserpina, allatrauit Cerberus: sic enim rata quæ inferi statuunt, autenticæque fiunt. Quæ igitur in concione agebantur, erant huiusmodi. Tum ego statim, cuius gratia ueneram, Tiresiam adeo, atque illi re, uti erat, ordine narrata supplicauit, ut mihi diceret, quodnam optimum uitæ genus putaret. Hic uero subridens (est autem seniculus quispiam cæcus, pallidus, uoce gracili) ó fili, inquit, causam tuæ perplexitatis scio à sapientibus istis profectam, haudquaquam idem inuicem hñsdem de rebus sentientibus, uerum haud fas est id tibi proloqui: siquidem quod Rhadamanthus interdixit. Nequaquam, inquit, ó patercule, sed dic amabo, neque me contemnas, qui in uita te etiam ipso cæcior oberro. Abducens ergo me, procul ab alijs auferens, ad aures mihi inclinans: Optima est, inquit, idiotarum priuatorumq; uita, ac prudentissima. Quam obrem ab hac uanissima sublimium consideratione desistens, mitte principia semper ac fines inquirere, & uafros hosce syllogismos despuens, atque id genus omnia nugas æstimans, hoc solum in tota uita persequere, ut præsentibus bene compositis minime curiosus, nulla re sollicitus, quàm plurimum potes hilaris uitam ridensque traducas. Hæc quum dixisset, rursus Asphodelorum in pratum sese corripuit. Ego igitur (nam & nunc uesper erat) age, inquam, ó Mithrobarzane quid cunctamur? ac non hinc rursus abimus in uitam? Ad hæc ille: confide, inquit, ó Menippe, breuem quippe facilemque tibi monstrabo semitam, & me protinus abducens in regionem quandam magis priore tenebricosam, manu procul ostendens subobscurum tenuèque, ac uelut per rimam influens lumen: Illud, inquit, Trophoniij templum est, atque illac ad inferos è Bœotia descenditur, hac ascendas, atq; illico fueris in Græcia. Ego igitur hoc sermone gauisus, salutato Mago difficile admodum per angustas antri fauces subrepens, nescio quo pacto, in Lebadiam perueni.

NECROMANTIAE SEV MENIPPI LVCIANI,

THOMA MORO INTERPRETE,

FINIS.

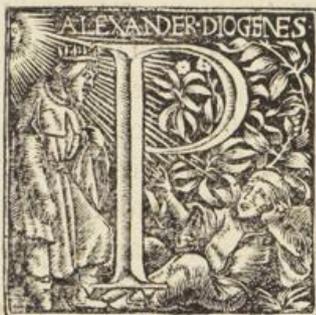
Luciani

LVCIANI PHILOPSEV

DES SIVE INCREDVLVS, THOMA
MORO INTERPRETE.

Personæ, TYCHIADES ac PHILOCLES.

TYCHIADES.

Otes mihi Philodes dicere, quidnam id tandem sit, quod multos in mentiendi cupiditatem adducit, ut pariter gaudeant, quum & ipsi nihil sani loquuntur, & his qui talia narrant, maxime animum intendant? PHILOC. Multa Tychiade sunt, quæ nonnullos mortales mentiri compellunt, quia in rem uident conducere. TYCH. Nihil ad rem hæc (ut aiunt) neque enim de his rogabam, qui quum usus postulat mentiuntur, uenia nimirum hi, imò laude plerique eorum digni sunt, quicumque uel hostes fecellerunt, uel ad salutem tali quopiam pharmaco usi sunt in necessitatibus. Cuiusmodi multa Vlysses etiam fecit, ut & uitam suam, & sociorum reditum redimeret: sed de illis uir optime dico, qui nulla necessitate mendacium ipsum ueritati longe anteposunt, ipsa re uidelicet delectati, atque in ea sine ulla idonea occasione uersati. Isti ergo scire cupio, cuius commodi gratia istud agunt. PHILOC. An alicubi tales aliquos iam deprehendisti, quibus hæc insita sit mentiendi libido? TYCH. Et quidem admodum multi sunt huiusmodi. PHILOC. Quid aliud ergo in causa sit, quod mentiuntur nisi dementia? siquidem rem pessimam, optimi loco præoptant. TYCH. Hoc nihil est, nam ego tibi multos ostenderim ad cætera prudentes, ac sapientia mirabili: nescio tamen quo pacto captos hoc malo, mendacique studiosos, adeo ut ego certe moleste feram, quod uiri tales, omnibus cæteris in rebus optimi, gaudent tamen & se, & eos in quos inciderint, fallere. Nam ueteres illi, id quod tibi notius est quam mihi, Herodotus, Ctesiasque Cnidius, atque his superiores, denique Homerus ipse, uiri celebres, mendacique etiam scriptis utebantur, ut non solum eos fallerent, à quibus tunc audiebantur, uerum usque ad nos etiam mendacium per manus traditum perueniret, in pulcherrimis uersibus metrisque seruatum. Me ergo sæpe illorum uersuum nomine subijt pudor, si quando cæli sectionem, ac Promethei uincula recensent, gigantumque rebellionem, atque omnem

omnem illam de inferis tragœdiam. Et quo pacto ob amorem Iupiter in taurum & cygnum uersus sit, & quemadmodum ex muliere quispiam in auiculâ urfamue mutatus sit. Pegasos præterea, Chimærasq; & Gorgonas, ac Cyclopas, atq; id genus omnia, admodum absurdas monstrosasq; fabulas, & quæ mentes afficere puerorum queant, qui laruam adhuc lamiamq; metuunt: quanquam poëtica sint fortasse tolerabilia. At urbes iam gentesq; totas una uoce ac publicitus mentiri, an nõ hoc ridiculum? Veluti quum Cretenses sepulchrum Iouis ostendere non pudet: Athenienses Ericthonium æditum è terra ferunt, primosq; illos homines in Attica olerum more ex terra emeruisse. Hi tamen multo uerecundiores quàm Thebani, qui ex serpentis dentibus fatuos quosdam progerminasse narrant: quod si quis hæc, quum sint ridicula, uera esse non credat, sed ea prudenter examinans, Chorebi cuiuspiam, aut Margitæ existimet esse: si quis aut Triptolemum credat in alatis draconibus per ærem uectum esse, aut Pana quendam ex Arcadia in Marathonem uenisse auxilio, uel Orithyiam à Borea raptam esse, impius nimirum hic atq; insanus uideatur eis: quippe qui tam manifesta uerâq; non credat, usq; adeo obtinet mendacium. PHILOPS. At poëtis Tychiade, urbibusq; fuerit fortassis ignoscendû: nam illi delectationē illam quæ ex fabula proficiscit, ut quæ maxima sit illecebra, poematibus suis immiscent, qua potissimum erga auditores opus habent. Athenienses uero Thebaniq;, & si qui sunt alij, patriæ suæ plus maiestatis ex huiusmodi figmentis conciliant: quod si quis fabulas auferat è Græcia, nihil obtinerit quo minus earû narratores fame intereant, quando iam nemo futurus sit hospitum, qui uerum uel gratis audire uelit. At si qui nulla tali causa, gaudent tamen mendacio, hi omnino ridiculi merito uideantur. TYCHIADES. Recte dicis, nam ego protinus ab Eucrate illo celebri uenio, ubi multa incredibilia ac fabulosa quum audissem, imò uero medio in sermone discessi, non ferens narrationem tam supra fidem, sed me uelut furia quædã abegerunt, dum monstrosa multa atq; absurda referrent. PHILOPS. Atqui Tychiade, uir grauis Eucrates est, & nemo certe crediderit illum tam promissa barba uirum sexagenarium: & qui præterea sit plurimum in philosophia uersatus, sustinuisse ut alium quenquam audiret se præsentem mentientem, nedum ut ipse tale quicquam audeat. TYCH. At nescis amice qualia referebat: tum ea quàm cõstanter asseribat: præterea quàm sancte in plerisque iurabat, ad motis etiam filijs, adeo ut ego quum eum respicerem, uaria mecum cogitarem, interdum quidem illum insanire, neque animo constare: interdum uero ita cogitabam, fugisse me, quod impostor esset, ac tantû temporis sub leonis pelle ridiculam quandam simiam

simiam

simiam circūtulisset, adeo absurda narrabat. PHIL. Quanam illa (per
lares) sunt Tychiade? nam cupio cognoscere quamnam præstigiaturā
sub tam longa barba occuluerit. TYCH. Solebam quidem etiam aliās
Philocles aliquoties eum interuifere, si quando uidelicet multo ocio
abundarē. Hodie uero quū opus esset mihi cōuento Leōthico (est aut,
ut scis, amicus mihi) edoctus à puero, eū se ad Eucratē mane cōtulisse,
ut eum morbi inspiciendi causa uiseret, amborū nomine, nempe ut &
Leonthicum conuenirem, & Eucratem uiderem, ignoraueram autem
quod ægrotaret, ad eum peruenio. At Leonthicum ibi iam non inue-
nio: nam paulo ante ut dicebant exiuerat, alios uero confertos reperio,
in qbus erat & Cleodemus Peripateticus, & Dinomachus Stoicus, &
Ion, nosti uirū? illum dico, qui ex Platonica doctrina magnam sui ad-
mirationem expectat, ut qui solus mentem uiri deprehenderit, quicq;
eius oracula alijs quoq; possit enarrare: uides quos tibi uiros nomino,
nimirum omni sapientia atq; omni uirtute præditos, utpote ipsum ex
quaq; secta caput, reuerendos hercle omnes, atq; aspectu propemodū
terribiles. Aderat præterea medicus Antigonus, ut usui in morbo esset
aduocatus opinor: & melius iam habere se uidebatur Eucrates: ac mor-
bus quidā ex familiaribus erat: humor enim rursus in pedes ei descen-
derat. Sedere me ergo Eucrates in lecto iuxta se iussit uoce languidule
remissa paululum, quum me conspiceret: quanq; interim dum ingrede-
rer, uociferantem eum ac uocem intendentem audieram: tamē ego ad-
modum curiose cauens ne pedes eius tangerē, ubi me uulgaribus istis
uerbis purgaueram, quod eum ægrotare nesciuerim: quod ubi rescis-
sem, curriculo uenerim, adfedi prope, & illis quidē sermo iam de mor-
bo erat, & quædam iam ante dixerant, quædam uero etiam tunc narra-
bant: præterea medicamenta quædam quisq; proferebat. Cleodemus
igit: Si quis ergo (inquit) sinistra manu tollēs humo mustelæ dentē, sic
interfectæ, ut ante dixi, in leonis pellem illigauerit, nuper excoriati, ac
deinde circum crura posuerit, illico sedatur dolor. Non in leonis pellem
(inquit Dinomachus) ut ego audiui, sed in ceruæ potius scemellæ uir-
ginis adhuc, & nōdū inita, & res quidem magis est hoc pacto credibi-
lis: uelox enim cerua est, maximēq; ualet pedibus: & leo quidem fortis
est, pinguedōq; eius ac manus dextra, pilicq; qui recti è barba promi-
nent, magnam uim obtinent, si quis uti nouerit, cum proprio cuiq; car-
mine, at pedum curam minime pollicentur. Et ipse quoq;, inquit, Cleo-
demus, olim sic putabam ceruina pelle utendum, propterea quod cer-
ua uelox esset. At nuper uir quidā Libycus, peritus profecto in rebus
huiusmodi contra me docuit, ceruis ostendens uelociores esse leones:
quippe qui eas, inquit, etiā persequendo capiunt. Laudabant qui ade-
rant,

rant, tanquā recte dixisset Libycus ille: Tum ego: Putatis, inquā, incantamentis quibusdam sedari talia: aut foris admotis appendiculis, quū intus malū grassetur? Riserūt hunc sermonē meū: & palām in me magnam damnabant amentiam, qui apertissimas res ignorarem, & quibus nemo qui sapiat, contradicat: quin sic se habeant. At medicus certe Antigonus delectari mihi uisus est hac rogatione mea. Iam dudū autem neglectui habitus fuerat, opinor, quum opem Eucrati ferre ex arte uellet, denunciāns uidelicet uino ut abstineret: atq; oleribus uesceretur, & uigorē animo omnino minueret. Cleodemus ergo subridēs interim, Quid ais, inquit, Tychiade? incredibile tibi uidet̄ esse, ut ex rebus huiuscemodi parent̄ quædā aduersus morbos remedia? Mihi certe uideatur inquā, ego: nisi naribus adeo mucosis sim, ut credā ea quæ foris applicātur, nihilq; cum his quæ morbos excitāt, intus cōmunicant: per uerbula tamen, ut dicitis, ac præstigiaturā operari: & quum appenduntur, sanitates immittere, id profecto nunquā fieri possit: nec si quis uel in Nemei leonis pellem sedecim mustelas integras insuerit. Ego profecto leonē ipsum è dolorib⁹ sæpe claudicantē uidi in uniuersa suis pellice. Nimum idiota es, inquit Dinomachus, neq; unquā tibi curæ fuit, ut disceres quonam modo res istiusmodi aduersus morbos, quum adhibentur cōferunt, ac mihi uideris ne notissima quidem ista recepturus: febrium uidelicet istarum profligationes, quæ certo quodā ambitu recurrunt, tum serpentū demulsiones, ac bubonū sanationes, & cætera: quæcunq; anus etiam iam faciunt: quod si illa fiunt omnia, quur tandem non putabis hæc etiam similibus rebus fieri? Infinita congeris, inquā, Dinomache, clauuūque, ut aiunt, clauo extrudis. Neq; enim constat ea quæ cōmemoras, eiusmodi ui fieri. Quamobrem nisi reddita ratione persuaseris primum natura fieri posse, ut febris tumorq; uereatur, aut nomen aliquod diuinum, aut dictionem aliquam barbaricam: ob idq; ex inguine fugiat: aniles adhuc fabulæ sunt quæcunq; retulisti. Tu mihi uideris, inquit Dinomachus, quum ista dicas, ne deos quidem esse credere. Siquidem putes fieri non posse, ut per sacra nomina remedia morbis adferantur. Hoc, inquā ego, uir optime ne dixeris, nihil enim prohibet quo minus, etiam si maxime dii sint, ista tamen sint uana. Ego uero & deos colo, & medelas eorum uideo, & leuamenta quæ laborantibus conferunt, pharmacis uidelicet, atq; arte medica restituētes. Itaq; Aesculapius ipse eiusq; posterī salutaria pharmaca admouentes medebantur ægrotis: non leones, aut mustelas circūligantes. Mitte hunc, inquit, Ion. At ego uobis mirabile quiddā narabo. Eram adhuc adoleſcētulus: annos natus fermè quatuordecim: quum quidam ad patrem meum uenit nunciāns ei, Midam uitis cultorē

torem feruum, etiam alijs in rebus robustum atq; industrium, circa plenum iam forum à uipera morsum iacere iam putrefacto crure. Etenim dum ligaret palmites, ac uallis circūplicaret, adrepētem bestiolam maximum ei pedis momordisse digitum. Tum illam quidem ilico aufugisse, & sese rursus in latebram condidisse. Illum uero eiulare perditū ē doloribus. Hæc ergo quum nunciarentur, iam Midam ipsum uidebamus in lectica domum à conseruis adportari: inflatum totum, liuidū, ac superficie tabefactum, uix iam spirantē. Pater ergo quum id molestē ferret, amicorū quispiam, qui tum forte aderat, Bono animo es, inquit. Ego enim uirum quendam Babyloniu ex Chaldæis, quos uocāt, protinus huc adducam, qui sanabit hominē: & ne diem narrando conteram, uenit Babylonius, ac Midam restituit: effugato ex corpore ueneno, quadā incantatione, & ad pedem eius appenso uirginis defunctæ lapillo, quem ē columna exciderat. Atq; istud quidē hactenus forsā mediocre fuerit. Tum Midas iam ipse sublato, in quo allatus erat scabello, discessit in agrum: tantū potuit incantatio, & colūnaris ille lapis. At idem iste Babylonius alia præterea diuina plane fecit. Nempe in agrum profectus mane, quū pronunciaisset sacra quædam ex uetusto codice, septem nomina, sulphure ac face lustrato loco in orbem ter obambulans, serpentes omnes inuitos exciuit: quicunq; intra eam regionem erant. Veniebant ergo tanq; ad incantationē tracti, serpentes multi, atq; aspides, & uiperæ, & cerastæ, & iaculi, phryniq; , ac physalis: relinquebatur autem unus draco, annosus, prorepere (ut opinor) ob senectam non ualens, qui non fuerat audiens dicto. At magus, Non adsunt omnes inquit. Tum unum quendā ex serpentibus eum uidelicet qui natu minimus erat, selectum legatum mittebat ad draconem: ac paulo post uenit etiam ille. At postq; iam collecti constitissent, Babylonius in eas insibulauit. Atq; illi repente admodū omnes ab eius flatu incensi sunt, nobis interim admirantibus. Tum ego, dic mihi inquam Ion. Serpens ille legatus, iuuenem illum dico, utrum manu perduxit draconē, qui iam (ut ais) senuerat. an ille baculum gestans innitebatur? Ludis tu quidem, inquit Cleodemus. At ego, qui & ipse quæque olim minus talia credebā, quàm nunc tu, putabam enim nulla ratione fieri posse, ut ea crederem: tamen quum uolantem primum conspicerem, peregrinū illum barbarum (erat autem ut ferebāt ex Hyperboreis) credidi, ac uictus sum: quū tamen multū diuq; repugnassem, nam quid facerem quum eum cernerem in aëre uolantem, atq; id inter diu, ac super aquam ingredientem, atq; per mediū ignem incedentem, idq; lente ac sensim? Tu ne, inquam ego, ista uidebas, uirum Hyperboreum uolantem, aut super aquas ambulantē: & maxime, inquit ille

ille, carbatinis indutum, quo calceamēti genere illi potissimū utuntur. Nā minutula ista, quid attinet referre, quæcunq; fecit, quo pacto amores immiserit, ac dæmones exegerit, mortuosq; marcidos in uitam reuocauerit, atq; Hecaten ipsam palam conspectibus exhibuerit, lunāq; è cælo detraxerit: Quin ego uobis referam, quæ ab eo fieri conspexi in Glaucia Alexidis filio. Glaucias hic quū patris nuper defuncti substantiā suscepisset, Chrysidem amabat Demæneti filiam, ac me quidē præceptore in disciplina utebatur: ac nisi amor ille à studio deduxisset eum, uniuersam Peripateticorū doctrinā perdidicisset: ut qui octo & decem quū esset annorū, iam absoluerat analytica: tum physicam auscultationē in finem usq; percurrerat. Amore tamen uictus, mihi rem omnē significat. Ego uero quemadmodū par erat, quippe qui præceptor eram, Hyperboreū illum magum ad eum duco: conductū quatuor ilico minis in manum datis: oportebat enim præparari quiddā ad sacrificia, tum sedecim præterea, si Chryside potiretur. Ille uero crescentem obseruans lunam (Nam tunc ut plurimū huiusmodi sacra peraguntur) fossam quum effodisset in aperto quodam loco domus, sub dio circa mediam noctem, euocauit nobis primū quidem Anaxidem Glauciæ patrem, ante septem menses uita defunctū. Succensebat autē ob amorem senex, atq; indignabatur. Tandem tamen ei permisit: ut amaret, Postea uero Hecaten quoq; eduxit: adferētem unā Cerberū, tum lunam detraxit multiforme quoddam spectaculū, & quod aliās aliud apparebat. Primū quidem muliebrem formam referebat: deinde in uaccam formosam uertebatur: Postremo uero catula uidebatur. Hyperboreus ille tandem, quum sinxisset quendam è luto Cupidinē. Abi, inquit, atq; huc perducas Chrysidem: ac lutum quidem protinus euolabat: paulo post autē affuit illa pulsans ostiū. Tum ingressa Glauciam cōplectitur, eum quàm insanissime deperiens, & cum eo uersata est, quoad gallos canentes audiuimus. Tum uero luna subuolabat in cælum, atq; Hecate subiit terrā, cæteraq; spectra disparuerūt: & Chrysidem tandem emisimus circa ipsum ferme diluculū. Hæc Tychiades si cōspexisses, haud quæq; amplius dubitasses, esse multa in carminibus istis cōmoda. Bene dicis, inquam, ego credidissem equidē, si uidissem ea: nunc uero ignoscendū mihi puto, si qualia uos uidetis, acute perspicere non possum: uerūtamen Chrysidem illam quam dicis, noui, mulierem planè meretricem ac facilem: nec uideo sanè cuius gratia ad illam egeritis luteo illo legato magoq; ex Hyperboreis usque, atq; ipsa insuper luna. Quippe quā uiginti drachmis ducere in Hyperboreos usq; potuisses. Mirifice enim sese offert ad hanc incantationē mulier. Et cōtrariū quiddā spectris istis habet. Nam ea quidem æris ferriue sonū

si audierint fugiunt (nam id uos prædicatis) illa uero si argentum uispiam sonuerit, accurrit ad tinnitū. Præterea ipsum etiā magum admiror: quod cum ditissimas mulieres in amorem sui possit elicere, atq; ab eis solida talenta suscipere, is tamē ob quatuor minas admodū tantilli lucelli auidus Glaciā amoris compotem fecerit. Rīdīcūle facis, inquit Ion, qui nihil credis. Ego te libenter ergo rogauerim quid de his respōdeas, qui dæmoniacos liberant erroribus, adeo manifeste spectra illa carminibus eijcientes? Atq; hæc me dicere nō opus est, uerum omnes nouerunt: Syrus ille ex Palestina, qui harum rerum artifex est, quā multos mortales suscipiat, qui ad lunam cōcidant, oculosq; distorqueant, spumāq; os oppleant: quos tamen erigit ac sanos remittit, magna accepta mercede, diris eos malis liberans. Etenim quum iacentibus inisset, rogaueritq; unde sint in corpus ingressi: ægrotus quidē ipse tacet, at dæmon uero respondet (aut lingua Græca loquens, aut barbarica, aut undecunq; fuerit ipse) & quomodo & unde intrauit in hominē. Ille uero adiurans eum, ac ni paruerit minitans etiam, expellit abigitq; dæmonē. Quin ego quoq; dæmonē quendā exeuntem uidi nigrū cerete & colore fumidū. Non magnū erat, inquam ego, talia te Ion cerne: cui ipsæ etiam apparent Ideæ, quas uestræ familiæ parens ostendit Plato: rem uidelicet spectatu tenuem, atq; euanidam: quantū ad nos homines lusciosos. Ita ne solus Ion, inquit Eucrates: istiusmodi uiditis ac non alij etiā multi inciderūt in dæmones: alij noctu, alij etiam interdiu? Ego profecto non semel, sed millies iam talia conspexi, ac primū quidem turbabar ad ea: iam uero ob consuetudinē nihil nouum, aut prodigiosum mihi uidere uideor, maximeq; nunc ex quo annulū mihi Arabs dedit ex ferro de cruce quapiā sumpto, factum carmenq; docuit nominibus multis plenum, nisi forte ne mihi quidem fidem sis habiturus Tychiade. At qui fieri possit inquā, ut Eucrati non credam Diuonis filio: uiro in primis sapienti ac libere, quæ sibi uidentur domi in priuato suo cum autoritate narrati? Illud ergo de statua, inquit Eucrates, quæ omnibus qui in domo sunt singulis noctibus apparet: tum pueris, tum adolescētibus, tum senibus: hoc inquā, non à me dūtaxat audieris, uerū etiam à nostris omnibus? De qua statua, inquam ego? Non uidisti (inquit) quum ingredereris statuā quandā in atrio collocatam, sanè quā pulchram, opus Demetrii: qui statuas humana specie fingere consueuit? Nonne illam dicis, inquā, quæ discum iacit: quæ inclinata est ad emissuri gestū reflexa in eam quæ discū fert, altero pede modice inflexo, quæq; se erectura uidetur unā cum iactu? Non inquit: nam unum est ex Myronis operibus ille disci iactator, quem dicis. Sed nec eam quæ est ei proxima: eum loquor cui tenijs caput uinctum

ctum

Etum est, formosam illam. Nam id Polydetti opus est: uerum eas quæ à dextra sunt egredientibus omitte, inter quas & tyrannicidæ illi stant: Critiæ Nesiotæ plasmata: tu uero an non ad aquâ illam quæ influit, quampiâ uidisti uentre prominulo, caluam, seminudatâ, uulsis quibusdam barbæ pilis, insignibus uenis, uero homini simillimam? Pelichus dux Corinthius esse uidetur. Per Iouem, inquâ uidi quandâ à dextra Saturni, quæ tenias coronaſq; aridas habebat, pectoreq; folia quædâ inaurata. Ego, inquit Eucrates, ea inaurauit, quum me sanasset triduo, febre pereūtem. Erat ne igitur etiam medicus, inquâ ego, optimus iste Pelichus? Est, neq; ride, inquit Eucrates: alioqui homo te haud multo post inuadet. Noui ego certe quātū ualeat hæc, quam tu rides statua. An non eiusdem putas esse immittere febres, in quos uoluerit quandoquidem potis est eijcere? Propitia, inquam, placatq; sit hæc statua mihi, quæ tantū ualeat. Quidnam ergo aliud facientem eam uiderūt omnes qui in domo sunt? Quū primū nox est, inquit, hæc è base descendens in qua steterat, in orbem totam domū circuit: omnes occurrūt ei interdū etiam canenti: nec quisq; est quē unq; læserit, diuertere tantum oportet. Illa uero præterit, nihil intuētes infestans, quū & lauat sæpe, & tota nocte ludit, ut ex ipso aquæ strepitu licet audire. Vide ergo inquâ ego, ne forte nō Pelichus hæc statua sit, sed Talus potius Cretæſis, qui apud Minoem fuisse dicitur. Nam & ille æreus quidam Cretæ custos erat: quod si non ex ære, non autem ex ligno facta esset, nihil eam prohiberet, quin non opus Demetrii, sed una potius ex Dædali machinis esse uideat. E base nanq; (ut ais) etiam ista fugit. Vide, inquit, ô Tychiade, ne te posthac scōmatis huius pœniteat. Noui quidē ego, quid illi euenerit, qui obolos surripuit, quos ei quoq; nouilunio suspēdimus. Prorsus atrocita, inquit Ion, oportebat accidere: quippe qui sacrilegus erat: quomodo ergo illum ultus est ò Eucrates? Nam audire eupio, etiam si q̄ maxime Tychiades iste diffisurus est. Multi, inquit ille, ad pedes eius oboli iacebant, aliâq; item numismata, quædam argentea ad crus eius affixa cæra, ac laminæ quoq; argenteæ: uota cuiusque, aut merces ob sanationē eius, qui ab eo liberatus esset, quū febre detineretur. At erat nobis seruus quidam Libycus sceleratus, equorū curator. Hic noctu aggressus est ea auferre omnia, abstulitq; digressâ iam quum obseruasset statuam. At quum primū reuersus intellexit sacrilegio se compilatū Pelichus, uide quo pacto sese ultus est, atq; furti prodidit Libycum. Tota nocte atrium obambulabat in orbem miser, exire non ualens, tanq; in Labyrinthū incidisset, quoad orta die iam deprehensus est, ea tenens quæ furto abstulerat: ac tum quidem comprehensus, plagas non paucas recepit, nec temporis multum superstes

malus male perijt: uapulās, ut dicebat, singulis noctib⁹: adeo ut uibices postridie apparerēt in corpore. In nūc & post ista quoq; Tychiades Pelichum ride, ac me tanq̄ coætaneū Minoi iam delirare puta. At ò Eucrates, inquā ego, quā diu æs erit æs, operisq; plastes Demetrius Alopecensis fuerit: qui nō deos, sed homines fingere consueuit: Pelichi nūquā statuam uerebor: quippe qui nec ipsum etiam uiuentē, si mihi minaretur, admodum timuissē. Ad hæc medicus Antiochus. Et mihi ò Eucrates, inquit, Hippocrates æreus est magnitudine fermè cubitali: qui tunc dumtaxat quum lucerna extincta sit, totam in orbem domū ambit: perstrepens ac pyxides euertens, pharmacāq; commiscēs, atq; ostia circumuertens: maximēq; si quādo sacrificia prætermittimus: quibus in singulos annos ei sacrificamus. Postulat ergo, inquam ego, etiā Hippocrates medicus iam ut sibi sacrificetur: indignaturq; nisi in tempore iustorum sacrificiorum epulis accipiatur: quem nimirum decebat boni consulere, si quis ei libauerit, aut mullum insperferit, aut caput coronauerit. Audi ergo, inquit Eucrates: istud certe etiam testibus proba uero, quod ante annos quinq; uidi. Erat fermè uindemiæ tēpus. Ego uero in agrum circa meridiem uindemiatum dimissis operarijs, in syluam solus abibam: cogitans interim quiddā atq; cōsiderans. At postquam in saltum perueni: canū primo latratus insonuit. Ego uero Mna sona filium meum, cum æqualibus uenientem, ludere uenariq; (quē admodum solebat) conijciebam. At res haudquaq; sic se habebat: uerum paulo post facto terræmotu, sonoq; uelut è tonitru, mulierem aduenientē uideo terribilem: proceritate fermè semistadiali: habebat autem in sinistra facem: in dextra uero gladiū uiginti circiter cubitorū. Et inferne quidē pedibus erat serpentinis, superne uero Gorgonē referēs uultu uidelicet, atq; aspectus horrore: pro coma quidem draconibus, tanq; cæsarie circūcincta: alijs collum amplectētibus, alijs etiam per humeros sparsis. Videte, inquit, amici quo pacto etiam inter narrandum exhorruī: & simul hæc dicens Eucrates, ostēdit omnibus brachij sui fectas erectas metu. Ion ergo ac Dinomachus, & Cleodemus uehemēter inhiantes auscultabāt eum uiri senes, tanq; naribus traherentur, adorantes apud sese tam incredibile Colossū: mulierem semistadiale: gigantēum quoddā Mormolycium. Ego uero considerabam interim, cuiusmodi erant hi qui cum iuuenibus sapiētiae nomine uersentur, uulgoq; in admiratione habeantur: quū sola nimirū canicie barbāq; ab ipsis differant infantibus: Cæterū etiam illis ipsis facilius ductiles ad credenda mendacia. Dinomachus ergo, dic mihi, inquit Eucrates: illi canes deæ, quanta magnitudine erant? Elephantis, inquit, ille proceriores

ores Indicis, nigri & ipsi hirsutiq; sordido squalidoq; uillo. Ego igitur quum uiderē, restiti, inuerso protinus in interiorē digiti partē (quod Arabs mihi dederat) sigillo. Hecate ergo percusso draconicis illis pedibus solo, hiatum effecit maximum: & qui immani magnitudine penitus æquaret tartarum. Deinde paulo post abiit in eum desiliens. Ego uero præsentē animo porrecta ceruice inclinatus, inspexi apprensā arbore quapiam, quæ uicina stabat, ne obortis mihi tenebris ac uertigine, in caput præceps inciderem, deinde cōspexi ea quæ in inferno sunt omnia: pyriphlegetontem, lacum, Cerberum, manes: adeo ut quosdā etiam eorum agnoscerem. Patrem ergo meum manifeste cernebā adhuc his ipsis amictum, quibus eum sepeliuimus. Quid agebant (inquit Ion) ò Eucrates animæ? Quid aliud, inquit ille, quàm per tribus familiaſq; cū amicis cognatisq; uersantur: in Asphodelo collocati? Cōtradican ergo etiam nunc (inquit Ion) Epicurei sacro Platoni, eiusque de anima rationibus. At tu nonne Socratem etiam ipsum Platonemq; uidebas inter manes? Socratem (inquit) uidi: neq; illum tamen euidenter, nisi quod inde conieci, quoniam caluus, ac uentricosus erat. Platonem uero non cognoui: nam apud amicos nimirum uera fateri oportet. Simul ergo atq; ego omnia conspexi, & hiatus cōiit, & ex famulis meis quidam quærentes me, atq; in his Pyrrhias hic, superuenere hiatu nondum plenè obducto: dic Pyrrhia, an non uera narro? Per Iouem (inquit Pyrrhias) & latratum audiui per hiatum: & ignis quidem à face mihi suffulgere uidebatur. Tum risi ego profecto, teste latratum ignemq; in cumulum addente. Tum Cleodemus: haud quaquam noua ista, inquit, neq; alijs inuisa uidisti. Nam & ipse haud ita pridem quum ægotarem tale quiddam conspexi. Prospiciebat mihi curabatq; Antigonus hic, ac septima dies erat: febrisq; ò qualis: incendio certe uehementior. Omnes ergo me relinquentes solum, clausis foribus foris manebant. Sic enim iusseras Antigone: si quo pacto possem obdormiscere. Tunc igitur astitit mihi iuuenis quidam uigilanti: pulcher admodum, ueste circumamictus candida. Ac me quum excitasset, per hiatum quendam ducit ad inferos: sicuti ilico cognoui: Tatalum quum uiderem ac Tityū Sisyphūq;. At cætera uobis quid cōmemorē? Postq; uero ad tribunal perueni (aderat autē & Aeacus, & Charon, Parcaq; atq; Erinnes) quidam uelut rex (Pluto certe mihi uidebatur) affedit singulorū nomina percensens, qui morituri erāt: quos diem iam uitæ præscriptū præterisse cōtigerat. Iuuenis ergo me, adducēs illi exhibuit. At Pluto tunc incādui, & ad eū qui me ducebat, nondū illi cōpletū est stamen, inquit. Abeat ergo. Tu uero fabrū Demylum

mylum adduc: iam siquidem ultra colum uiuit. Tum ego latus recurrens, ipse quidem iam febre liber eram: denunciabam uero omnibus, quod Demylus esset moriturus. Manebat autē nobis in uicinia agrotans, etiam ipse non nihil ut renunciatum est. Ac paulo post audimus eiulatum eorum qui lugebant eum. Quid miri est, inquit Antigonus? Ego etenim quendā noui post uigesimalium diem quā sepultus est, resurrexisse. Nam hominē & anteq̄ moreretur, & posteq̄ resurrexit, ipse curauit. Et quo pacto (inquam ego) in diebus uiginti, neq̄ tabuit corpus, neq̄ præterea fame corruptū est, nisi fortassis Epimenidē quempiam tu curasti? Hæc quum diceremus, protinus ingrediebantur Eucratis filij è palæstra redeuntēs. Alter quidem iam ex ephēbis excesserat, alter uero annos natus erat circiter quindecim. Tum salutatis nobis iuxta patrem adsidebant in lecto, ac mihi quidem sella illata est. Tum Eucrates tanq̄ è conspectu filiorum admonitus: sic his frui mihi contingat, inquit, simulq̄ manum eis iniecit, ut apud te Tychiades uera narrabo. Felicis memoriæ uxorem meam horum matrem nouerunt omnes, quo pacto dilexerim: Nam declarauit his rebus quas in eam feci, non modo dum uiueret: uerum etiam posteq̄ uita functa est. Quippe qui mundū eius uniuersum uesteq̄ qua dū uiueret, oblectabatur, in rogum illius iniecerim. Septima uero post mortē die, ego quidem hic in eundem lectum incumbēbā: quemadmodū nunc, luctum eum mihi cōmitigans, quem de illa conceperam. Legebam enim tacitus Platonis illum de anima libellum. Ingressitur interim Demenete ea ipsa, atq̄ adsidet iuxta: quemadmodū nunc Eucratis hic, minorē designans filium. Hic uero ilico tremuit admodū pueriliter, ac dudū ad narrationem pallebat. Ego uero (inquit Eucrates) ut conspexi, amplexus eam singultim lachrymabam. Illa uero me uociferari non patiebatur, uerum incusabat me, quod quum ei fuisset in reliquis gratificatus omnibus, è sandalijs aureis alterum non cremaueram, superesse autem id dicebat, quod sub arca ceciderat: atq̄ ob id nos quum non inueniremus, alterum tantum cremaueramus. Nobis autem adhuc differrentibus scelestissimus quidem caniculus, qui mihi in delitijs erat, in lecto cubans allatrabat, ea uero ad latratū euanuit. At sandalium sub arca repertum est: posteaq̄ à nobis incensum. An hæc etiam Tychiades recusabis credere, quum tam sint euidētia, quotidieq̄ obseruētur? Per Iouē, inquā ego, digni fuerint, q̄bus aureo sandalio nates puerorū more feriantur: si qui ista non credant, atq̄ usq̄ adeo impudenter uero resistent. Interea Pythagoricus intrabat Arignotus comatus ille, ab aspectu uenerabilis. Nosti illum doctrinæ nomine celebrem: qui cognominatur sacer. Atq̄ ego quidem, ut eum conspexi, respirauit: hoc ipsum

ipsum, quod prouerbio dici solet, aduenisse mihi ratus: nempe securim quampiam aduersus mendacia: Occludet, inquā, eis ora uir sapiens: a deo monstrosa narrātibus: atq; prorsus, iuxta uulgatū illud adagiū, repente deum immissum esse mihi hunc à fortuna putabam. Hic uero postq̃ adsedit: assurgente ei ac cedente Cleodemo, primū de morbo percontatus est, sc̃q; audisse dicebat, Eucratē iam se melius habere. At quidnā inquit, inter uos philosophamini? Nā interim dū ingrediebar subauscultauī, ac mihi certe uidemini in re quapiam pulchra conuersari. Quid aliud, inquit Eucrates, quā ut huic adamātinō persuadeamus (me demonstrans) ut dæmones credat aliquos esse, phantasmataq; ac mortuorū animas super terrā obambulare, & sese quibus libitum fuerit ostendere? Ego igitur erubui, uultumq; deieci reueritus Arignotum. At ille, uide (inquit) Eucrates num hoc dicat Tychiades. Eorum tantū qui uiolenter interierint, animas errare, ueluti si quis suffocatus, aut capite truncatus, cruciūe suffixus fuerit, aut alio quopiam istiusmodi modo è uita discesserit, eas uero quæ fatali morte naturaliq; discesserint, haud quaq; amplius oberrare. Nam si hoc dicat, non usq; adeo absurda dixerit. Per Iouem inquit Dinomachus, ne esse quidem istiusmodi, nec præsentia cerni putat. Quid ais, inqt Arignotus? in me torue aspiciens, nihil horum tibi uidetur fieri? præsertim quum omnes (ut ita dicam) uideant? Ignosces, inquā ego, mihi, si nō credo, nam solus omnīū non uideo. Quod si uidissem, profecto & credidissem quemadmodū & uos. Atqui, inquit ille, si quando Corinthū ueneris, roga ubi sit Eubatidæ domus, Atq; ubi tibi fuerit indicata, nempe circa Craneū, in eam ingressus, dic ianitori Tibio, uelle te uidere, unde dæmonem Pythagoricus Arignotus quum adduxisset, abegerit, ac de incepta habitabilem domū reddiderit. Quidnam hoc erat Arignote? rogabat Eucrates. Inhabitabilis erat, inquit ille, diu propter terricula, quod si quis inhabitasset, expauefactus ilico fugiebat exactus à quodam horrendo ac terribili spectro. Deciderat ergo iam, tectumq; rumpebatur, neq; quisq; erat omnino qui in eam ingredi fuerit ausus. Ego uero ubi hæc audiui, libellos sumens (Sunt autem Aegyptij mihi de talibus rebus admodū multi) ueni in domū circa primā uigiliā, dehortante hospite, ac fermè detinente, postq̃ didicerat quo iturus essem, incertū, ut putabat exitiū. At ego sumpta lucerna solus ingredior, atq; in uastissimo atrio collocato lumine, humi sedens tacite legebā. Adest uero dæmon ille, cum quopiā è uulgo se congressurū ratus, ac me quoq; quemadmodū alios perterriturum squallidus, hirsutus, ac tenebris nigrior. Atq; hic quum adstaret, undiq; me adsultim petens tentauit, si qua posset expugnare, ac modo in canem, modo in taurum, modo in leonē

leonē uertebatur. At ego correpto in manū quàm maxime horrendo carmine, simulq̄ uocem imitatus Aegyptiam, & incātans eum in domicilij tenebroſi angulum quendā compulſi. At quum animaduertiſſem, ubi ſe in terram cōdidit, tum deſtiti. Mane autē deſperātibus uniuerſis, ac me quemadmodū alios mortuū ſeſe reperturos putantibus, præter omniū ſpem progrediens, Eubatidem adeo, feliciter illi adnuncians, quod puram ſibi ac ſpectris liberam domū iam liceret incolere. Atq̄ illum aſſumens alioſq̄ multos (ſequebantur autē huius inopinatæ rei gratia) quum ad locum duxiſſem, ubi condentē ſe daemona cōſpexerā, iuſſi ut ſumptis ligonibus matuliſq̄ ſuffoderent. Atq̄ ubi id fecerant, inuentum eſt ferè ad paſſum deſoſſum cadauer quoddam marcidum, oſſibus tantum humana ſpecie cohærentibus: Illud igitur effoſſum ſepeliuimus, domus uero poſtea turbari p̄digijs deſijt. Hæc ubi narrauit Arignotus, uir prodigiōſa ſapientia, ac reuerendus omnibus, nemo erat ex hiſ qui aderant, qui non multā mihi imputaret inſaniam, qui talia non credam, narrante præſertim Arignoto. Ego tamen nihil ueritus neq̄ comam, neq̄ illam quam de eo habebant opinionē. Quid hoc inquam Arignote? Etiam tu talis eras, in quo mihi ſola ſpes fuit, fumo plenus ac ſimulacris? Illud ergo nobis in te quod dici ſolet, euenit: ut theſaurum quum ſperauerimus, carbonem offenderimus. At tu, inquit Arignotus, ſi neq̄ mihi credis narranti, neq̄ Dinomacho, aut huic Cleodemo, neq̄ ipſi Eucrati, dic age quemnam digniorem, cui hiſ de rebus fides habeatur, exiſtimas: qui nobis dicat cōtraria? Per Iouem, inquā ego uirum apprime mirabilem Abdera oriundum illum Democritum, cui tam firmiter erat perſuaſum eiufmodi nihil eſſe in rerū natura poſſe, ut quū ſe in monimēto extra portas clauſiſſet, ibiq̄ degeret dies nocteſq̄ ſcribens atq̄ cōponens, iuuenēſque eum quidā illudere cupientes ac perterrefacere, nigra ueste in modum cadaueris ornati, ac perſonis in capita adſictis circūſiſtentes, illum circūſilirent, crebro ſubſilientes: hic neq̄ eorum cōmenta pertimuerit, neq̄ eos omnino reſpexerit, ſed inter ſcribendum: deſiſtite, inquit ineptire. Adeo firmiter credidit animas nihil eſſe poſtq̄ è corporibus exierint. Hocine ais, inquit Eucrates, dementē quempiā uirū eſſe Democritū? ſiquidē ſic exiſtimauit. Ego uero uobis etiam aliud referā, quod mihi ipſi contigit, non quod ab alio acceperim, fortaiſſis etiam tu Tychiades quum audieris, compelleris accedere, ipſa narrationis ueritate cōactus. Quum in Aegypto uerſarer adhuc adoleſcens, à patre uidelicet doctrinæ gratia tranſmiſſus, cupiebam nauigio profectus in Coptum illinc adiens Memnonem, miraculum illud audire, eum uidelicet ſonum reddentem ad oriētē ſolem. Illum igitur audiui non hoc uulga

uulgari modo, quo audiunt alij sonum quempiam inanem, sed mihi oracula etiam ædidit Memnon ipse aperto ore septem uersibus, quod nisi esset superuacaneum, ipsos uobis uersus recēserem. Inter nauigandum uero incidit in nos unā nauigās uir Memphiticus quidam, ex sacris illis scribis, mirabili sapiētia, & qui uniuersam Aegyptiorū doctrinam callebat. Dicebatur autem tres ac uiginti annos in adytis subterraneis mansisse, Magiam interea doctus ab Iside. Pancratem dicis (inquit Arignotus) præceptorem meum, uirum sacrum, rasum, lineis indutum, doctum, purēq; lingua Græca loquētem, procerum, simum, labijs promissis, cruribusq; gracilibus. Illum ipsum inquit ille, Pancratē, ac primum quidem quis esset ignorabam. At postq; uidi eum, si quando in portum appulisset, cum alia multa miracula facientem, tum crocodilis insidentem agitasse, & cum feris uersantem, illas uero reuerentes eum, caudisq; adulantes, agnoui sacrum quempiā uirum esse, paulatimq; comitate mea me in eius amicitiam ac familiaritatem insinuauī, adeo ut omnia arcana cōmunicaret. Ac tādē mihi persuadet, ut famulis omnibus in Memphide relictis, se solus consequerer, neque enim defuturos nobis ministros. Atq; ex eo tempore sic uitam duximus. Quum in diuerforiū quodpiam ueniremus, homo accepto pistillo, scobināue, aut pessulo, uestibus implicans, quum in id carmē quoddam dixisset, effecit ut ambularet, utq; alijs oibus homo uideretur. Illud ergo abiens, & aquā hauriebat, & cœnam parabat, instruebatq; atq; in omnibus cōmode subseruiebat ministrabatq; nobis. Deinde postq; iā satis huius ministerij fuit, scobinā rursus scobinā, ac pessulū, pessulū aliud recitans carmē reddebat. Hoc ego uehemēter conat⁹ nō reueriebā, quo pacto ab illo expiscarer. Nā id mihi inuidebat, quanq; in alijs esset facillimus. At quadā die in angulo quodā tenebricoso clā illo delitescens subauscultauī propius incantationē illam. Erat autē trisyllaba. Tum ille quū pistillo mādasset quæ curanda erant, abiit in forum. At ego postridie illo apud forū occupato, acceptū pistillū quū ornassem, syllabas illas simili modo pronuncians, aquā iussi ut hauriret. Tum impletā amphorā quū tulisset, desiste inquā, neq; aquā amplius haurito, sed rursus esto pistillum. At illud mihi haud amplius iam obteperare uolebat, sed aquā hauriebat cōtinue, quoad hauriēdo totam domū nobis impleret. At ego quū resistere huic rei non ualerem, timebam autē ne Pancrates reuersus (id quod etiā euenit) irasceretur, correpta secure pistillū in duas partes dissecō. At utraq; pars amphoram sumēs hauriebat aquā, iamq; unius loco duo mihi ministri esse cœperunt. Interea Pancrates superuenit, ac re intellecta illas quidē in ligna rursus, quemadmodū ante carmē erant, mutauit. At ipse me danculū relicto

relieto, nescio quo clanculū se subducens abiit. At possis istud etiā nūc inquit Dinomachus, hominē ex pistillo facere? Per Iouem inquit ille, dimidia ex parte scio, nam in priorem formam nunquā à me restitui potest, postquā semel aquarius esse cœperit. Sed deferenda nobis domus esset aquæ iam impleta. Non desistitis inquam ego, huiusmodi monstrosa narrare uiri senes? Alioqui horum saltem adolescentium gratia incredibiles istas ac terribiles fabulas aliud in tempus omittite, ne clanculum terroribus ac prodigiosis fabulamentis impleantur. Parcere ergo eis oportet, ne talia consuescant audire, quæ eos per totam uitā commitata perturbabunt, atque ad omnem strepitum meticulosos reddent, posteaquē eos omnigena superstitione impleuerint. Recte admonuisti me, inquit Eucrates, quum superstitionem dixisti. Nam quid tibi Tychiade de rebus huiusmodi uidetur: de oraculis loquor ac uaticinijs, & quæcūque quidā numine afflati proclamāt, quæue ex adytis audiuntur? aut quæ uirgo numeris eloquens futura prædicit? an uidelicet nec talia credis? At ego quod anulum quendam sacrum habeo, Pythij Apollinis imaginem exprimente sigillo, quodque hic Apollo mecum loquitur, nō dico, ne tibi uidear ad gloriam meā res incredibiles narrare. Cæterum quæ apud Amphilocho audiui in Mallo heroē, mecum diu differente, deumque meis de rebus consulente, tum quæ ipse uidi, uolo uobis narrare. Deinde ex ordine & quæ uidi in Pergamo, & quæ audiui in Pataris. Itaque quū ex Aegypto redirem domū, audiremque illud in Mallo uaticinium apertissimum, simul ac uerissimū esse, tamen sic oracula dare, ut ad rem respondeat his, quæcūque propheta quispiam in schedulā inscripta tradiderit, recte me facturū putauī, si dum præternauigarem, experirer oraculum, deumque de futuris quippiam consulerem. Hæc adhuc Eucrate dicente, quum uiderem quā longe res esset processura, quodque non breuem incepisset de oraculo Tragœdiā, ratus non expedire, uti solus contradicerem omnibus, relinquens eum ex Aegypto adhuc in Mallum nauigantem. Nam & intelligebā molestam illis esse præsentiam meam, utpote qui dissentirem refelleremque eorū mendacia. Atqui ego abeo, inquam, quæsiturus Leonticū, nam opus habeo cum eo congregari. At uos quandoquidē parum sufficere uobis res humanas putatis, ipsos etiam deos denique in fabularum uobis partē uocate. Atque hæc simul ac dixi, discessi. Illi uero alacres iam libertatē nacti, ut est uerisimile, mutuò sese epulis accipiebāt, ac mendacijs ingurgitabant. Talibus ò Philocles apud Eucratem auditis, uenio per Iouem inflato uentre, nō aliter quā hi qui musto poti sunt, opus habens uomitu. Tum libenter alicūde magno emerim pharmacū aliquod, quod mihi obliuionem induceret eorū, quæ audiui, ne me non-

nihil

nihil earum rerum lædat inhærens memoria: nempe monstra, dæmones, atq; Hecates mihi uidere uideor. PHILO. Quin mihi quoq; ô Tychiade, tale quiddam hic sermo tuus attulit: aiunt etenim non solum in rabiem uerti, atq; aquam formidare, quoscunq; rabidi canes mordeant, uerū etiam si quem mordicus homo morsus momorderit, illum morsum quoq; non minus canino ualiturū, atq; eum etiam eodē modo formidaturum. Quin tu ergo uideris, quū sis ipse apud Eucratem à multis mendacijs morsus, mihi quoq; morsum illum communicasse, adeo mihi mentem dæmonibus impleuisti. TYCH. At bono animo simus amice, quum magnum aduersus huiusmodi res remedium habeamus, ueritatem rectamq; omnibus in rebus rationem, quo si utamur, nullis huiusmodi uanis stultisq; mendacijs turbabimur.

LUCIANI PHILOPSEVDVS SEV INCREDVLI,
THOMA MORO INTERPRETE, FINIS.

LUCIANI DECLAMA

TIO PRO TYRANNICIDA, THOMA MORO INTERPRETE.

ARGVMENTVM DECLAMATIONIS.

Ascendit quidam in arcem, ut tyrānum occideret: at ipsum quidem non inuenit, filium autem eius quū peremisset, gladium reliquit in corpore. Tyrannus ingressus, ac filium iam conspiciatus mortuum, eodem gladio se transfixit: is qui ascenderat, ac tyrāni filium interemerat, tanquam tyrannicida præmium petit.

DECLAMATIO.

Vum duos tyrannos iudices uno die peremerim, alterū quidem iam ætate defectum, alterum uero florentem, eoque ad scelerum successionem idoneum, adsum tamē unicum ob utrunq; præmium petiturus: idēq; quū solus omnium qui unquam fuere tyrannicidæ, sceleratos duos uno ictu sustulerim atq; mactauerim: filium quidem gladio, patrem uero nimio illo quo in filium ferebatur, affectu. Tyrannus igitur ob ea quæ gessit, satis nobis supplicij dedit, quippe qui & uiuens filium spectauit, occisum, & tandem (quod maxime præter omnem spem fuit) ipse sui

A coactus

coactus est tyrannicida fieri. Filius igitur à me peremptus est, in seruitutem autem mihi, etiam mortuus, ad aliam mortem: nam qui uiuens iniurias unà cum patre fecit, mortuus patrem ut potuit interfecit. Qui tyrannidem ergo sustuli, ego sum: ensisq; qui peregit omnia, meus est, ordinem tantum immutauit cædium, ac perimendi sceleratos nouaui modum: illum qui fortior erat, & qui ulcisci poterat, amolitus ipse: senem uero soli relinquens gladio. Ego igitur ob ista etiam amplius aliquid à uobis expectabam, sperabamq; me præmia pro peremptorum numero suscepturum, ut qui uos non præsentibus tantum malis eriperim, sed futurorum quoq; metu liberauerim, ac certam uobis libertatem præstiterim, nullo hærede scelerum relicto. At interim tot rebus à me præclare æditis, in periculum uenio, ne à uobis nullo præmio donatus abeam, solusq; mercede frauder, quam leges à me seruata statuerunt. Hic itaq; meus aduersarius, nullo Reip. studio, sicut ait, istud agere uidetur, sed eorum cæde commotus, ut in eum qui mortis eis causa fuit ulciscatur. Sed uos iudices auscultate paulisper, dum tyrannidis mala (quanquam ipsi probe sciatis) expono: nam & hoc pacto melius beneficij mei magnitudinē cognoueritis, & magis item gaudebitis, reputantes quibus estis malis liberati. Neq; enim quemadmodum alijs plerisq; iam sæpe accidit, ita nos quoq; simpliciter tyrannidem & unicam seruitutem sustinuumus: neq; unius domini libidinem pertulimus, sed soli omnium quos unquam similis pressit infelicitas, duos unius loco tyrannos habuimus, & in duplices miseri iniurias distracti sumus. At moderatior admodum senex erat, & in ira mitior, & ad supplicia segnior, & ad libidines tardior: utpote ætate iam impetus eius uehementiam cohibente, & uoluptatum appetitiones refrenante. Et ad causas quidem facinorum inuitus à filio dicebatur impelli, quum ipse non admodum tyrannicus esset, nisi quod illi parebat: nam in filium (ut iam ostendit) propensus supra modum fuit. Omnia illi filius erat, illi obtemperabat: & iniuste fecit quicquid ille iubebat, & puniebat quos ille uolebat: in omnibus illi morem gerebat, ac denique sub illius tyrannide uiuebat, & ultroneus filij cupiditatum satelles erat. At iuuenis uero honore ætatis gratia patri cessit, & solo imperij nomine abstinuit: cæterum re ipsa tyrannidis caput ipse fuit. Firmitas quoque ac tutamentum principatus ab illo pendebat, quoniam & quod ex iniurijs prouenit, solus ipse fruebatur. Ille erat qui satellites ducebat, qui custodias regebat, qui subditos feriebat, qui insidiatores terrebat. Ille erat qui ephebos rapuit, qui nuptias temerauit, cui uirgines adductæ sunt: & si quæ cædes erant, si qua exilia, pecuniarum expilationes, tormenta, contumelia, hæc omnia

iuuenis

iuuenis fiebant audacia: nā senex ipse obsequebatur, & comes in malis erat, & tantum filij scelera comprobabat. Et res quidem nobis intolerabilis facta est: nam quū animi libidines ab imperio sumunt licentiam, nullum iniuriarum finem faciunt. At illud tamen nos urebat maxime, diuturnam, imò æternam potius futuram hanc seruitutem sciebamus, & tradendam per successionem Rempub. populūmq; alijs post alium domino ac scelerato hæreditatem cessuram. Alijs profecto non paruum spem hæc res facit, quod perpendere possunt, ac secum dicere: at iam cohibebitur, at iam morietur, ac paulo post erimus liberi. De illis uero nihil tale sperabatur, sed iam nunc paratum imperij cernebamus hæredem, quamobrem nec suscipere negotium audebat fortium quisquam, qui tamen eadem mecum cupiebant: sed desperabatur omnino libertas, & inexpugnabilis uidebatur tyrannis, cum necesse esset tam multos aggredi. At me nihil ista deterruerunt, neq; perpensa negotij difficultate detractui, neq; periculum expaui. Solus quidem, solus aduersus tam fortem ac multiplicem tyrannidem, imò uero non solus, sed cum gladio auxiliari conscendi, consorte etiam tyrānicidij, mortem præ oculis habens, sed propriam tamen cædem cōmuni libertate compensans. Cum in primam ergo custodiam incidissem, ac satellites haud facile amouissem, obuium quenq; perimens, & quicquid obisteret conficiens, in ipsum negotij caput ferebar, in ipsum unicum tyrannidis robur, in ipsam nostrarum calamitatum materiam, & in summa arcis custodia sistens, quum illum conspexissem sese generose defendentem atq; resistentem, uulneribus multis tamen interfeci, ac iam quidem sublata tyrannis erat, facinus confectum erat, atq; exinde protinus omnes liberi. Senex relictus est ille solus, inermis, custodibus exutus, magno illo satellite suo adempto destitutus, nec amplius ulla generosa manu dignus. Ibi ego mecum iudices talia cogitabam: totum negotium meum bene se habet: omnia peracta sunt, omnia strenue perfecta sunt. Quonam ergo iste qui superest plectetur modo? Me siquidem ac dextera mea indignus est: præcipue uero facinore tam splendido ac iuuenili & generoso confecto, cuius gloriam addita hæc tam inerte cæde minuerem. Dignum autē quærere carnificem quempiam oportet, uerum post erumnam tum, ne & hanc lucrifaciat uideat, puniatur, appositum tantū ensē habeat: huic ergo reliqua cōmitto. Hæc ubi statuissem, illinc amolior. Ille uero sicut ego ante diuinauerā fecit, ac tyrannū interfecit, fabulæq; meæ supremū actum addidit. Adsum ergo popularem uobis gubernationem adferēs, & omnibus securitatem denunciāns, ac libertatem feliciter annunciāns. Nunc igitur fa-

A 2 Etis meis

Etis meis fruimini. Sceleratis enim (uti uidentis) arx uacat, imperat autem nemo, sed & honores tribuere licet, & iudicare, & ex legibus contradicere: atque hæc uobis ex me, atque hoc facinore meo profecta sunt: atque ex illa una cæde, post quam pater haud amplius uiuere potuit. Dignum igitur ob ista censeo, debitum à uobis mihi præmium dari, non quod studiosus lucri sim, aut qui parua magnipendam: neque quod ob mercedē de patria benemereri in animū induxerim, sed quod mea officia cupiam uestro præmio esse comprobata, ne despectus sit, neue inglorius fiat meus conatus, tanquam à uobis mancus, & præmio iudicetur indignus. At iste contradicit, & me præter æquum ait facere, qui honorari uelim, ac præmium referre: non enim esse me tyrannicidam, neq; factum à me quicquam secundum legem esse, sed facto meo quiddam ad præmium petendum deesse. Rogo igitur eum, quid reliquum à me desideras: non uolui: non ascendi: non peremi: non liberaui: num imperat quisquā: num iubet quisquam: num dominus minatur quisquam: num me maleficorum effugit quisquam: nō dixeris. Sed omnia pacis plena, & leges omnes redditæ, & manifesta libertas, & popularis gubernatio firma, & coniugia inuiolata, & pueri extra periculum, & uirgines tutæ, & festas agens ferias ob communem felicitatem ciuitas. Quis est igitur horum omnium causa: quis illa sustulit, ista præbuit: Etenim si me quisquam est hoc honore dignior, illi hac mercede cedo, ac præmio istoc abstineo. Sin uero solus ego cuncta peregi, audens, periclitans, adoriens, interimens, puniens, alterum in altero ulciscens: quid mea calumniaris officia: quid ingratum erga me populum facis: At ipsum non occidisti tyrannum: lex autem tyrannicidæ præmium statuit. Interest ergo quicquam, dic mihi, an ipsum perimas, an mortis ei causam præbeas: Ego certe nihil puto, nepe hoc solum legislator spectauit, libertatem & popularem statum, ac sceleratorū amolitionem, istud honorauit, istud gratia dignum censuit, quod factum à me non esse non queas dicere. Si enim illum occidi, quo occiso iste non potuit uiuere, ipse nimirū mactaui. Cædes mea manus illius erat. Ne nimium ergo curiose de mortis modo disputes, neque examines quomodo interiit: sed an amplius non sit, an per me est, quod amplius ille non est. Quandoquidem hoc quoq; mihi uideris excussurus, & scophantam in benemerentes acturus, si quis non ense, sed lapide ligno uel alio quopiam modo peremisset. Quid uero si tyrannum fame obsessum, ad mortis necessitatē adegissem: etiā ne tum requireres meamet manu peractam cædem: alioqui deesse adhuc aliquid mihi ad legem implendam diceres: atq; id grauiore supplicio interfecto malefico:

malefico? Vnum solum examina, istud interroga, in hoc curiosus inquire, quis facinorosorum superest? quis iniuriæ metus imminet? quæ uestigia calamitatum? Sin uero purgata sunt ac pacata omnia: scycophantæ est, modum rerum calumniantem, uelle præmio ipsis factis debito fraudare. Ego siquidem hoc quoque in legibus declaratum memini (nisi forsan ob longam seruitutem sim, quæ in illis dicuntur oblitus) causas mortis duas esse, siue quis ipse occiderit, seu si quis ipse quidem non occiderit, neque manu rem gesserit, coëgit tamen, atque occasionem necis dedit: æqualiter hunc etiam lex plectendum censet, atq; admodum quidem iuste: nam præbitam interitus causam nihilo iudicauit ipso facto minorem, ac reliqua iam de modo necis quæstio superuacua est. Illum ergo qui sic occiderit, puniendum tanquam homicidam æquum censeas, absoluiq; nullo pacto uelis: qui uero eodem quo ille modo ciuitati benefecerit, indignum benemeritis præmio duces. Neque enim istud possis dicere, me uidelicet id fecisse tantum: bonum autem exitum quendam temere non me id destinante, consequutum. Quid ergo pertimuissem amplius, eo qui fortior erat interempto? Quid in uulnere gladium reliquuissem, nisi id ipsum omnino quod erat futurum prædiuinissem? Nisi hoc fortasse dixeris, quod qui peremptus est, tyrannus non erat, neq; hoc nomen obtinebat, neq; multa uos ob id libenter si necaretur, præmia dedissetis: sed hoc nunquam dices. Ergo interempto tyranno, illi qui causam præbuit non reddes præmium? o curiositatem, quomodo necatus est curas, quum libertate fruaris, aut ab eo qui democratiam restituit, amplius aliquid postulas. Atqui lex (ut dicis) ipsum rerum caput examinat, media autem omnia ualere sinit, neq; ultra curiosius inquirat. Quid enim, qui in exilium tyrannum compulisset, non honorem iam tyrannicidæ tulisset? Imò ac ualde quidem iuste, nam & ille libertatem pro seruitute præstitit. At quod à me factum est, non exilium, nec redintegrandæ rebellionis metus, sed omnino perfecta sublatio est, & generis illius uniuersi internicio, ac totius mali radicitus excisio. Ac nunc per deos omnia mihi ab initio in finem usque (si uideatur) excutite, an prætermissum quicquam ad implendam legem fuerit, & an quicquam mihi defuit, quod adesse tyrannicidæ debuit. Ante omnia igitur animum adesse generosum decet, atq; Reip. studiosum, paratumq; pericula pro cõmuni commodo subire, ac propria morte multorum salutem redimere: ergo ad id mihi quicquam defuit? An animo fractus sum? an periculo prospiciens, per quæ mihi uadendum erat detractaui? non id dixeris. Mane ergo in hoc solo, ac me finge ex eo solo quod uolui, atque isto consilio fui,

A 3 etiam

etiam si nihil inde boni prouenisset, tamen ob mentem ipsam assurgentem præmium tanquam benemerentem petere, quum tamen ego non potuerim, sed alius me sequutus tyrannum occiderit, absouum (dic mihi) aut absurdum esset tribuere, maximèque si dicerem, ô uiri, uolui, cupiui, aggressus sum, atque animi mei signa dedi: solus honore dignus sum. Quid tum responsurus esses? Nunc uero non id dico, sed & ascendi & periclitatus sum, atque innumerabilia priusquam adolescentem peremeram feci. Neque enim rem usque adeo facilem esse suspicemini, custodiam superare, ac satellites opprimere, unumque tot uiros auertere. Sed fermè maximum in tyrannicidio, atque ipsum rei caput istud est. Nam ipse quidem tyrannus, non magnum opus est, neque magno negotio conficiendum, neque expugnatum difficile, sed ea potius quæ muniunt ac tuentur tyrannidem, quæ qui uicerit, is omnia peregerit: nam reliquum quidem parum est. Si quidem istud ad tyrannum usque penetrare, nequaquam licuisset mihi, nisi custodum qui eos cingunt, ac satellitum omnium uictori, ac nisi eos omnes prius deuicissem: Nihil amplius adiicio, sed ijs rursus immoror. Custodias superaui, satellites inquam, tyrannum incustoditum, inermem, nudum reddidi. Ob hæc ne honore tibi dignus uideor? an adhuc à me eadem postulas? Atqui si eadem etiam quæris, nec istud quidem deest. Neque enim incruentus sum, sed perpetravi magnam ac nobilem necem iuuenis florentis atque omnibus metuendi, per quem etiam ille tutus ab insidijs erat, quo solo confidebat, qui multorum loco satellitum suffecit. Quid tum ergo, num præmio dignus sum? num tantarum rerum honore fraudabor? Quid enim si satellitem unum, si ministrum quempiam tyranni peremissem? quid si seruum honoratiorem? an non magnum etiam hoc tibi uideretur ascendere, atque in media arce, in medijs armis aliquem ex amicis tyranni conficere? Nunc autem etiam illum qui peremptus est considera, filius erat tyranni, imò tyrannus grauior, ac dominus inclementior, ac tortor crudelior, extortor uiolentior. Tum, quod maximum fuit, hæres omnium atque successor: postremo, qui in longum poterat nostras calamitates extendere. Vis ne hoc me solum fecisse, tyrannum autem ipsum adhuc ereptum fuga uiuere? Munus ob ista peto, quid dicitis? non dabitis? Non illum quoque suspexistis? non dominus? non grauis? non intolerandus erat? Nunc uero etiam caput ipsum intelligite. Quod enim iste à me flagitat, id quam optime fieri potuit, peregi, ac tyrannum alterius nece necaui, non uulgariter, neque uno ictu, quod illi post tot scelera maxime fuit optandum. Sed dolore multo prius exagitans, & in oculis ostendens misere prostrata, quæ illi fuerant

illi fuerant charissima, filium quanquam malum, tamen ætate florentem, ac patri simile, sanguine ac tabo plenum. Hæc sunt patrum uulnera, hi legitimorum tyrannicidarum gladij. Hæc tyrannis crudelibus digna mors, hoc supplicium sceleribus tantis debitum. Nam illico mori, illico nescire, nullum tale spectaculum cernere, nihil habet tyrannica pœna dignum. Non enim ignorabam (te appello) non inquam ignorabam, imò nec alius quisquam quantum ille erga filium gerebat affectum, & quod post illum uiuere ne paululum quidem dignaretur. Atque omnes fortasse patres sunt in filios eiusmodi. At hic certe aliquid supra ceteros habebat, idq; merito, quippe qui illum solum uidebat ducem seruatoremque tyrannidis, solumque pericula patris præocupantem, ac firmitatem imperio præstantem. Vnde etiam quanquã nõ ob amorem, at ob desperationem saltem statim illum sciebam moriturum, quum cogitaret inutilem sibi uitam futuram, securitate quam illi filius præbebat ablata. Omnibus igitur illum simul circumsepsi, natura, dolore, desperatione, terrore, ac temporum etiam futurorum metu. His in illum cõmilitonibus usus sum, & ad ultimum illud consilium coëgi. Interijt nobis orbis, afflictus, dolens, lachrymans, luctum lugens, breuem quidem, sed qui patri sufficiat, & quod grauissimum est, ipse à seipso, quod mortis genus omnium est miserimum, multoque acerbius quàm si inferatur ab alio. Vbi mihi gladius est? num quis illum agnoscat alius? num cuiusquam alterius telum est? Quis illum in arcem duxit? ante tyrannum quis usus est? quis illum tyranno misit? O ensis mecum communicans, rerum à me bene gestarum successor, post tot discrimina, post tot mortes despiciamur, & indigni præmio uidemur. Si enim ob istud solum hunc à uobis honorem peterem, si dicerem, ô uiri tyranno mortem cupienti, ac tum inermi forte deprehenso, meus iste subseruiuit gladius, atq; operam suam ad consequendam libertatem cõmodauit omnibus, honore ac præmio indignum putassetis? dominũ tam popularis rei non retaliastetis? nõ inter benefactores inscripsissetis? non inter sacra gladiũ ipsum reposuissetis? non secundũ deum illum coluissetis? Nunc mecum cogitate, qualia tyrannũ ipsum ante mortem & fecisse, & dixisse sit uerissimile, quũ filium perimerem, ac uulneribus multis in parte corporis conspicua perfoderem, quo uidelicet genitor ureretur, atq; aspectu primo stupefceret, miserabiliter exclamauit atq; inelamauit patrem, non ut auxiliator esset aut cõmilito, quippe qui iam senex erat atque inualidus, sed domesticorum malorum spectator. Ego illinc digredior, totius quidem tragœdiæ au-

A 4 tor.

tor. Reliqui uero histrioni cadauer, & scenam, & ensem, ac cætera quæ fabulæ supererant. At ille quum adesset, ac uideret filium quem habebat unicum, uix respirantem, lacerum ac morte plenum, uulnera quoque illa densa ac multa & letalia gerentem, sic exclamauit: O nate, sublatus sumus, interempti sumus, tyranni cæsi sumus: ubi iste interfector est? ad quid mihi parcat? cui me reseruat malo per te iam fili præmortuū? nisi me forte utpote senem contemnit, & lente me perimere decreuit: ac mortem mihi producat, ut necem mihi faciat longiorem. Et simul ista dicens, ensem quærebat: ipse autem erat inermis, ut qui omnem in filio spem reposuerat. At ne is quidem defuit, iam dudum enim à me ante præparatus erat, atque ad facinus futurum relictus. Ergo ex corpore euellens, & ex uulnere gladium eximens, iam dudum me occidisti, peremisti, nunc uero mihi finem facito: O ensis, inquit, patri lugenti consolator ueni, atque infelicem senis manum adiuua, iugula tyrannum, perime, ac luctu solue. Utinam in te prior incidissem, utinam ordinem cædis incepissem, cecidissem quidem, at ut tyrannus tantum, at ultorem sperans, nunc uero ut orbus, nunc uero ut etiã carnificis egens. Et hæc simul dicens, uulnus intulit tremulus, impotens, cupiens quidem, inualidus tamen ad facinoris ministerium. Quot sunt ista supplicia? quot uulnera? quot mortes? quot tyrannicidia? quot præmia? Et tandem uidistis omnes iacentem iuuenem, opus neque paruum, neque facile, senem uero illi circumfusum, cruorem utriusque inhaerentem, atque illam libertatis & uictoriæ parentē Libitinam, & nostri ensis operam: ensem uero ipsum inter utrunque monstratum, declarantem quàm non indignus domino sit, testanterque quod mihi sit fideliter obsequutus. Hoc si ergo fecissem, obscurius fuisset, nunc uero redditur ipsa nouitate splendidius. Qui tyrannidem ergo omnem sustuli, ego sum: opus autem in multos distributum est, quemadmodum in fabula. Atque egi primas quidem partes ego, secundas uero filius, tertias tyrannus ipse, ensis autem subseruiuit omnibus.

LVCIANI TYRANNICIDAE, THOMAS MORO
RO INTERPRETE, FINIS.

Declamatio

285

DECLAMATIO THO

MAE MORI LVCIANICAE RESPONDENS.

Non putauerā iudices, ei, qui (id quod ego nunc fa-
cio) publicam causam suscepisset agendam, opus
fore, ut quur id facere instituerit, rationem reddat:
Neque enim ullum fore periculum, ne id malicia
potius aggressus, quā pietate uideatur, quum
hoc certissimum præbeat magnæ integritatis ar-
gumentum, quod aliorum omnium commodis elegerit suo priuato la-
bore consulere. Quod quanquam omnes istiusmodi causarum patro-
nos merito posse existimem ab omni calumniæ suspicionē defendere,
me tamen omnium meritissime, qui ut omnibus prosum, non solum
hunc mihi laborem desumpsi, sed inimicicias etiam cum eo uiro con-
traxi, qui se tyrannos quoq; iactat occidisse. Sed quoniam nihil tam
recte ceptum esse uideo, quod non improborum uellicet ac deprauet
iniquitas, & quosdam iam nunc mussitantes audio, qui istius oratione
persuasi, hoc meū officium in peiorem partem rapiunt, statui iudices
uobis huius actionis meæ causas exponere, ne quis industriæ meæ ma-
lignus interpretes eā dolori, odio, uel inuidiæ conetur ascribere. Ac pri-
mum, quid est quur tyranni mortem dolere puter? nam id iste mihi
auper obiecit, probationē uero nullam attulit, dixisse tantū contentus,
& credi sibi sine argumēto, sine teste postulat: imò, inquit, nisi doleres,
nisi tyranni mortē ulcisci cuperes, mecū non contenderes. Ergo eo solo
lugere me tyranni mortem probas, quod tibi ob eius necem, præmiū
iniuste petenti, ego me iuste opposui? Vis uidere quā nihil dicis? Si
te tyrannū occidisse probes, ego tecum litigare, nec si uelim possem, nec
si possem uelim. Nunc uero quid aliud contra te dicturus sum, quā
quod illū non occidisti? Si tu interfecisses, nihil quererer, imò laudare,
admirarer, ac præmiū primus decernerē, nunc uero ideo tibi cōtradico,
ideo tibi honorē denego, ideo aduersor, ideo queror, q̄a tyrannū nō oc-
cidisti. Num igit̄ occisum ptinus dolere uideor? Ostendisse potius iu-
dices debuit, me tyrāno fuisse uel sanguine cōiunctū, uel affinitate pro-
pinquū, uel beneficijs deuinctū, uel scelerum cōmunionē fœderatū. At
istorū quicq; ne fingere quidē potuit: ergo si neq; cognat⁹ illi, neq; affi-
nis fui, si mea opera nunq; in cuiusq; iniuriam usus est, si ab illo benefi-
cij nihil in me collatū est, si me acerba seruitute cū cæteris simul oppres-
sit, si me illius interitus libertati uobiscū unā restituit, qd causæ est ut il-
lius mortem

lius mortem meæ salutis ac libertatis auspiciū doleam? At odij certe tantundem causæ est. Nam quid egit quod odium in illum prouocaret meum? Primo tyranni filium interfecit: postea uero tyranno sibi manus inferente, iste præmium tanquam tyrānicida petijt: quorum alterum, puta quod iuuenem peremit, quāquam id ipsum parum consulte, parumq; ex communi commodo fecerat, nisi dii nobis fuissent propitij, fecit ille tamen animo (quantum ego certe suspicor) non malo. Alterum uero, nempe quod præmium postulat quum non meruerit, ut nunc sunt hominum ingenia, non miror, & ignosco certe, modo possit auferre. Neutrum istorum odium in illum meum cōcitāt. Extra hæc nihil unquam fecit, quod ad me ullo modo pertineat: ergo tam iniquus sim, ut hominē uix tandem satis aut de facie, aut fama notum, qui me nec re offenderat, nec uerbo læserat, gratis odio persequeretur? Restat inuidiæ diluenda suspicio, quæ talis est, ut nullo malo carere uelim libentius. Nam quum omnia uitia sint suapte natura pernicioſa, nullum tamen est liuore pestilentius: quodq; pectus, cui semel infuderit grauioribus tormentis exagitet. Nempe alterius fortunam, suum infortunium ducere, secundis aliorum rebus æstuarē, alienis laudibus uri, aliena felicitate torqueri, an non summa miseria, non extrema dementia est? Itaque si à quoquam alio uitio iudices absum, ab hoc certe longissime absum. Cuius unquā fortunas impetij? Cuius res bene gestas eleuauit? Cuius laudibus unquam detraxi? Cuius famam labe respersi? Certe ab huius uitij suspicione si me mediocris ista fortuna mea non afferit, quæ non tam inops est, ut aliorum opibus ac præmijs inuideam, si me antea uita non uindictat: quæ non usque adeo est rerum bene gestarum indiga, ut aliena debeam laude tabescere. At ipsa me herde causa prorsus absoluit, quæ talis est, ut potius omnium ueniam, quàm cuiusquam mereatur inuidiam. Quæso iudices, quod tandem odij signum, quod inuidiæ documentum præ me fero? Non prouoco, non irascor, non accuso, urbem tantū in ius uocatam ab illo defendo. Sed quur sedentibus ergo cæteris, ac tacentibus uniuersis, atque in his multis & clarissimis uiris, & autoritate præstantibus, & multo ad dicendum instructioribus, ego potissimum surgo, & petenti præmia contradico? Illi ipsi profecto quin mecum sentiant non dubito: & quin ex his plerique sint, qui hoc ipsum officium, nisi ego iam suscepissem, libenter fuerint obituri: neque tamen ideo culpandus sum, quod me pro patria primus obtulerim. Quicquid est, alieni silentij causas non debeo: me certe ad dicendum cum Reipublicæ causa, tum deorum immortalium respectus incitabat: nempe quum uiderem satis tenues

ararij

ararij nostri prouentus, & præsentem pecuniam nimis exiguam, tum instare multas necessarij sumptus occasiones, non ferebam uti ciuitas hoc insuper non necessario sumptu mulctaretur. Tyrannidij præmij quantum sit non ignoratis, ac merito quidem: quod enim precium satis grande sit, quo agri, foci, fortunæ, liberi, coniuges, salus, ac libertas omnium, postremo ipsæ deorum aræ atq; templa redimuntur? Quod quo maius atq; urbi onerosius est, eo magis à nobis prospiciendum est ne temere colloquetur. Satis iudices, satis impensæ ac sumptus imminet, satis effundendū est, ut ararium nostrum tam profunde, non iste etiam cui nihil debemus, exhauriat. Præterea quum hoc tyrānidium sola deorum clementia prouenerit, qui toties in clamati calamitatum tandem nostrarum miserti, crudelissimi nos iugo tyranni soluere, ac libertati reddere uoluerunt, non ferendum putauit ut ciuitas honorem gratiamq; dijs merentibus ablatam, homini nō merenti tribueret. Totum autem hoc negocij fortunæ deorumq; benignitati deberi, huic nihil gratiæ, apertissimis argumentis docebo: quod dum facio, quæso iudices diligenter attendite. Tria sunt quorū iste quodlibet sufficere sibi ad hunc honorem consequendum putat, uel quod tyranni peremit filium, uel quod tyrannū tentauit occidere, uel quod pater filij nece commotus, ense quem iste reliquerat mortem sibi consciiuit. Ergo illius adolescentis cædes tyrannidium uidetur? Quid nisi nempe & ille (inquit) tyrannus erat. Quis id credat iudices, urbem unam duobus suffecisse tyrannis? duos tyrannos inuicem cōcordes eadem incoluisse mœnia? unius urbis ambitu potuisse contineri, quorum alterutri uix uel orbis uniuersus suffecerit? Quisquis id credendum duxerit, is mihi parum uidetur tyrannicam considerare naturam: nam legitimæ quoq; potestates, ac non solum legibus gubernantes, sed etiam legibus obtemperantes, & tyrannide tanto interuallo mitiores, ambitione tamen ita uincuntur, ut nec uel intimorum amicorum uitæ parcant, potiusquàm eos habeant imperij sui consortes. Quis tyrannum credat natura ferum ac uiolentum imperij sui, cuius ardore hominum leges protriuerit, deorum contempserit, uitam neglexerit, socium quenquam admittere? Quin brutorum quoq; pleraq; fermè quæ (quod tyrannorū proprium est) rapto uiuunt, quibus solius pabuli cura impressit aliqua tyrannicæ naturæ uestigia, in proprios fœtus sæuiūt, potiusquàm socios illos uenationis accipiant. Et hominem tyrannum putamus, quem fastus inflat, ambitio stimulat, cupiditas urget, gloria sollicitat, suam cum quoq; posse cōmunicare tyrānidem? At iste nō solum duos tyrannos facit, uerum etiam adolescentem plusq; tyrannum uult uideri: nam ci-
uibus

uibus atroces (inquit) iniurias fecit, cæde, rapina, stupro, omnibus denique scelerum formis insignis. Nomine quidem abstinuit, cæterum re ipsa tyrannidis caput erat, ac parente plus potuit, eū ut uolebat rexit. At longe contra se res habet iudices: nimirum impotens semper ac formidolosa res tyrannis est. Neque filius profecto patrem tulisset si posset, neq; filio tantum permisisset pater ut posset. Nemo tyrannis est hærede suspectior, qui eo maiorem parenti metum incutit, quo magis ferocem eius indolem ac tyrannicos mores expresserit. Continebat ergo filij sui cupiditates, atq; adolescenti stringebat potius quàm laxabat habenas, ne uiribus nimium inualescens iuuenis, imperij audax, atque opibus insolens, nec sibi iam imperans, tandem ne parenti quidem parceret, quin iam Saturno superi Iouem præferrent. Nam si iniurias interdum fecit, quid aliud quàm se parenti satellitem præbuit? ex quibus quotus quisq; est, qui non grassetur, nuptias uiolet, domos compilet, phana dispoliet, obuios cædat, atque optimum quenq; trucidet? Sed quoniam unus est, cuius potentia atque umbra freti, tam scelerata grassantur audacia, poenas alioqui facinorum suorum uel illi, uel publicis legibus daturi, ipsi quidem latrones, homicidæ, fures, adulteri. Solus autem unus ille scelerum princeps, sub cuius nomine omnes impune delitescunt, tyrannus est. At ille adolescens si quando patrabat aliquid atrocius, patrem semper sic imperasse dicebat, neque ego quin imperarit dubito. Nam filius quanquam ea indole fuit, ut parentem aliquando uideretur (si ad tantam peruenisset ætatem) flagitijs ac sceleribus æquaturus, tamen in hac adolescentia præ illius crudelitate ac sæuitia quibus iam à puero semper assuetus infenuerat, rudis adhuc miles, ac uix tyro fuit, neq; ferè magnum quicquam, nisi à patre iussus atq; edoctus agebat. Sed siue non nisi iussus illa faciebat, siue ipse etiam iniussus audebat, tamen quum tanquam iussus egerit, quum neq; tyranni nomen usurparit, neq; se pro tyranno gesserit, sed patri se parere significarit, & ausorum suorum causas in illum retulerit, quum alium se potentiolem esse confessus sit, cuius uiribus fideret, à quo omnis eius penderet impunitas: furem si uelis, aut sacrilegum, uel si quod aliud nomen maus, appelles: at is profecto non est, in quo fieri tyrānicidium potest. Quod si illum omnia solum potuisse, ac re ipsa tyrannum fuisse contendas, & (quod paulo ante iactabas) illico eius morte liberam fuisse rempublicam, fingamus obsecro adhuc parentē uiuere, sed non fugatum tamen, quod nescio quur ipse finxisti, quippe quem nec ipse fugaueras, neq; quur ei fugiendum esset effeceras. Filio enim tantum per insidias adempto, reliquis uiribus integris, nō uideo

quur

quor patri magis desperandum, aut fugiendum fuerit, quàm si aut filius ei natus non fuisset, aut peste correptus obiisset. Patrem ergo fingamus (ut dixi) uiuentem, ac filio quidem unico orbatum, sed satellitum tamen cæterua cinctum, cædem filij lachrymantem: sed interfecto, et minantem, atq; omnia suppliciorum genera destinantem, in forum uultu tristi quidem, sed tamē truci procurrere, & prolato quem tu reliquisti gladio, ingentia polliceri præmia, si quis eius ensis dominum prodiderit: hic tu foro iam ab illo, atq; eius satellitibus occupato, & in caput tuum quæstione iam haberi cœpta, in publicum fortis Tyrannicida procure, & in mediõs globos irruēs Tyrannum te occidisse proclamita, libertatem omnibus denūcia, ac Tyrannicidij præmium postula. Quid fugis? Quid latebras quæris? Quid Tyrannicida metuis? An non libera est respublica? An non Tyrannus occisus est? Neque ergo is quem peremisti Tyrannus erat. Sed quidam potius Tyranni satelles, neq; eius morte ciuitas libertati restituta est, quod solum pauloante dicebas huius legis spectasse latorem. At hæredem (inquit) occidisti. Quid mihi hæredes nominat? Quid in Tyrannide leges memorat? Legū ista nomina sunt. Iuris est ista successio. An Pyratæ filium si de mortui patris locū impleuerit, hæredem quisq; dixerit? Intestatus semper Tyrannus moritur, quippe legibus ab illo captiuis, quæ solæ ratū facere testamentum possunt. Proinde qui defuncti locum Tyranni subit, hæres non est, sed nouus Tyrannus. Non enim succedit, sed inuadit. At illi nunc paruissimus. Istud qui constat? Ego contra Tyranno mortuo populum ilico liberum esse dico. Alioqui frustra lex Tyrannicidæ præmium statuit, si alterius morte in alterius potestatem recidimus. Sed longe secus iudices, defuncto enim quolibet casu Tyranno, populus iam tum liber dum amici luctu occupantur, dum stupent eius morte satellites, ilico sese in libertatem asseruisset, neque plus filius aduersus populi uires tum ualisset, q̄ nunc potest quisq;, uel ex amicis Tyranni potētissimus, aut genere quisquis ei fuit post filiū proximus, ad quem, si successionis nomen, atq; hæreditatis audiendum est, tam nunc Tyrannis pertinet, q̄ ad filium pertinuisset. Qui satellitem igitur, qui amicum, qui cognatum, qui filium Tyrāni peremerit: frustra tyrannicidium iactauerit. Tyrannus ipse solus est, cuius necem tanto præmio respublica mercatur. Sed uolui, (inquit) pertentaui, perditatus sum, quod negari ne possit, filio tyranni perempto, spe futuræ tyrannidis extincta, præclarum animi mei documentum reliqui, uel hoc solum sufficere mihi ad hunc honorem puto. Hic uide obsecro q̄

B nihil

nihil maliuole, quàm simpliciter agam tecum omnia, quæ ex re tua totum hoc negocium minime suspitiosus interpreter. Nam si alius hanc ageret causam, nec tamē ex inimicis tuis, sed ex acrioribus istis actoribus quispiam qui locos omnes excutiunt, & suspicionibus urget, ac moleste nimium premunt, sic Hercules hunc tractaret locum, ut te nec id tentasse unquam nec destinasse contenderet. Quod si tu uociferareris mirari te quem tam insigni esse impudentia, ut talia dicere occiso in ipso conatu tyranni filio audeat, hic ille protinus quasi fieri non potuerit (inquit) ut non patriam liberaturus, quod non præstitisti, non Tyrannum occisurus, quem non attigisti: sed ipsum potius iuuenem quem trucidasti perempturus, ascenderis: illa tam tibi priuatim, aliquam ulturus ac retaliaturus iniuriam. Hic si instaret, urgeret, premeret, ac certas aliquas probationes illius animi tui ac propositi flagitaret, uides (ut opinor) in quantas traheris angustias. Sed ego tecum hoc pacto non agam, quippe qui in rebus (cuiusmodi ista est) uehementer obscuris, assueui semper in meliorem partem esse procliuor. Permitto itaque tibi, ut ista fecisse animo in Remp. propenso uidearis. Voluisti ergo, ac tentasti prorsus auferre Tyrannidem. Hoc tibi uidetur isto præmio compensandum? Primum quod uoluisti, quis non uidet quàm sit exiguum? Nam hac ratione omnes tyrannidij præmium peteremus. Quis enim tam frigido in Remp. animo fuerit, ut Tyrannum crudelissimum non libenter auferre uoluerit? Tentando uero quid aliud declarasti, quàm quod esse Tyrannicida uoluisti? Quod te præterea periculis exposuisti, an id præmium meruerit ullum, postea uidebimus: quod autem istud non meruit, spero uobis iudices esse uel sola legis recitatione perspicuum. Quæ quum præmium nisi Tyrannicidæ non statuatur, qui uero Tyrannum non ceciderit, esse Tyrannicida non possit: quantumlibet quispiam tentauerit, quantiscumque sese periculis exposuerit, frustra Tyrannidij præmium: nisi cæso Tyranno, petierit. Nam ei qui dum conatur occidere, in exilium compulerit, præmium quidem: sed neque tantum, neque tantum Tyrannicidæ decernam. Etenim si morbo quopiam laborans denunciem: quicumque me sanauerit, ei recuperata ualitudine, tria me talenta daturum, ueniat aliquis spe mercedis inductus, qui mei curam suscipiat: deinde medicamentis quibusdam adhibitis, ubi frustra se conari senserit: artem suam morbo uictam confessus, me iam deploratum relinquat: aliqua tamen molestiæ parte leuatum, sanitatis illi mercedem, quia non sanauit, non debeo: rursus quia profuit, inanem prorsus à me dimittere haud æquum est. At si post

post mille pharmaca, nihilo tamen melius habentem destituat: præmiij nihil meretur, qui nihil iuuat: gratiæ uero tantundem feret: qui quod mederi tentauit, sui gratia, non mei fecit. Quod si insigniter Medicæ artis ignarus, rem tamen aggredi fuerit ausus, atque aliquantisper misere uenenis adfectum postea dimittat: quum iam non modo nihil opis tulit, sed plurimum doloris addidit: etiam si sese gratis obtulerit: utrū amore dignus est, quod me suo labore tam diu nulla præmiij speram officiose uexauit? an summo potius odio, quod temere sese meo periculo ei negotio, cuius erat imperitus, immiscuit? Huic rei Iudices haud multum mihi uidetur præsens causa dissimilis. Lex enim Tyrannicidam conducere uehementer alicunde studet: ei quæ præmium certum, Tyranno cæso, pollicetur. Sed Tyrannicidam quum dicit Iudices, hominem quærit artificem: non manu tantum fortem, sed pectore quoque multo magis ualentem, consilio potius quæ uiribus præstantem, qui insidias tendere, laqueos abscondere, occasiones captare nouerit. Ergo hanc prouinciã si quis huiusmodi susceperit: qui Tyrannum ipsum arte ex insidijs adoriatur, adorsum opprimat, oppressum interimat: nec re cœpta semel, nisi perfecta desistat: hic Tyrannicidij præmium audacter postulet. Sin id quidem non potuerit, quod autem proximum est & confine, fecerit: Tyrannum uidelicet uel in exilium abegerit, uel ad deditiõnem condonata uita coegerit, uel ad deponendam Tyrannidem certa conditione compulerit: hunc ego præmio dignum, neque nullo quidem, neque tamen Tyrannicidæ iudico. At si quis manu potens, mentis inops, illarum penitus ignarus artium, quibus instructum esse Tyrannicidam oportet: qui rem uiribus egere tantum, ac non consilio putet, qui denique Aiaci multo sit, quæ Vlyssi similior. Sed Aiaci tamen iam abiudicatis armis insanienti, armenta hominum loco trucidanti. Si huiusmodi, inquam, quispiam rem tantam conficiendam sibi desumpserit: tum nec insidias collocans, nec tempus eligens, nec occasionem expectans: impetu quodam proruat, nec ab ipso tamen Tyranno incipiat, sed in satellites eius insiliat, dato interim illi sibi cauendi loco. Tum subducto Tyranno: re temere cœpta, stulte gesta, per ignauiam relicta, ac penitus infecta: sola sibi fuga, abiecto etiã gladio, consulat. Postea uero uel defuncto, uel interfecto Tyranno, in publicum prodeat: præmium tanquæ Tyrannicida postulet, atque huiusmodi utatur oratione. Volui Iudices, ausus sum, tentauit, periclitatus sum. Vtrum Iudices illi Tyrannicidij præmium decerneretis, quia Tyrannum tetrauit occidere? an malã potius gratiam haberetis, ac dignũ

B 2 etiam

etiam supplicio duceretis, quod sua temeritate non se solum frustra periculis obiecerat, sed urbem etiam uniuersam in summum discrimen unâ præcipitauerat: utpote qui Tyrannum stulte irritando fecerit, & ciuibus inuestiorem, & aduersus insidias cautiorem? Videtis ergo Iudices quemadmodum id quod iste uel solum satis esse cõsidebat, usq; adeo nihil adiuuat, ut etiam nonnihil officiat. Quamobrem si neque is, quem peremit, Tyrannus fuit: nec satis Tyranni filium occidisse fuit: tentasse uero temere, plus q̄ frustra fuit, reliquum est, ut ultimum illud, Tyranni uidelicet ipsius mortem, excutiamus: quam iste sibi nos debere disputat. Hoc totius negocij caput est, hoc si uobis iste persuaserit, causæ nihil est quin uicerit. Contraque si ego hanc partem euicero, atq; sacram hanc, quod aiunt, anchoram illi præcidero, nonne ilico necesse est fluctuet, ac naufragio pereat? Idcirco Iudices hic etiam atq; etiam obsecro: ut quàm maxime sitis attentis, dum Tyranni eadem doceo, ex qua tota ista pendet controuersia, nihil ad istum quicquam pertinere. Totum ergo hunc locum Iudices sic ab isto tractatū esse meministis, ut qui uobis persuadere cuperet, uti crederetis eum iam tum quum filium perimeret, parentem quod postea fecit, præscisse facturum. Sciebam, inquit, satis esse filium occidere, sciebam patrem ilico sese post mortem filij perempturum. Imò sciebas certe, quum sic hanc causam ageres, opus esse tibi ut illa præscisse uidereris. Alioqui frustra te præmium Tyrannicidij petiturum: si neq; ipse Tyrannum peremisses, neq; id saltem fecisses, unde illi scires exitium imminere. Eam ob rem Iudices exitum eius facti tam certum uideri uoluit, ut uobis etiam audientibus dixerit, ob id ipsum sese à Tyranno manum abstinuisse, eumque sibijpsi pariter & istius gladio reliquisset: quem alioqui, ut ait, facile potuisset occidere, fecissetq; nisi de exitu securus scilicet, tunc de industria pepercisset, ut paulo post miserius interiret. Hic igitur quid faciam? quò me potissimum uertam? unde argumenta conquiram, quibus hunc probem non esse rerum futurarum præscium? Quin illum percontemur potius, ac rationes aliquas exigamus, quibus ille nobis fidem rei tam longe supra fidem faciat, unde hanc tam mirabilem diuinandi peritiã nactus sit, utrum ne homine quopiam docente didicerit, an numine potius inspirante conceperit. Dic igitur nobis Tiresia, quonam probamento facies, uti constet comprehensam esse tibi rerum futurarum scientiam? de fossam alicubi thesaurum effode, cogitationes nostras euolue, abstrusum aliquid atque occultatum erue, quod miremur omnes: nēpe eiusdem artis esse puto,
& quæ

& quæ præsentia latent edicere, & quæ sunt futura prædicere. Aut si tu futuris dūtaxat uales, aliqua nunc ediffere aliquot post hoc annis: aut si libet, sæculis potius euentura: quæ quum ex tuo præscripto ceciderint omnia, tum demum redito, & futura te præscisse dicito. Interim profecto ægre, quantum suspicor, obtinebis: ut quod te nesciente fiebat, id præscisse credaris anteq̃ fieret. Quod si tum, quum filium interimeres, ignorabas patrem sese, quod postea fecit, occisurum: quum tu nunc eius cædis præmium postulas, quam nisi uelis impudenter esse mendax, fateare necesse est, te ignorante, atq̃ adeo ne cogitante quidem, perpetrata esse. Sed ideo se fortasse putat huius etiam necis autorem: quoniam illa cædes quā fecit, istius quoq̃, tametsi præter spem, causa tamē aliquo modo fuit. Qua in re uos longe alia Iudices opinor esse sententia. Neq̃ enim si Tyrannum casu quisq̃ aut mente captus occidisset, ei Tyrannicidij præmium decerneretis. Quid ita? Nemp̃ quod inscius uterq̃ atq̃ imprudens occidisset, quanq̃ istius causa est aliquanto, ut mihi uidetur, inferior. Nam si alteruter illorum præmiū peteret, tametsi peteret qui peremisset ignarus: atq̃ ideo frustra peteret, peteret tamen qui peremisset: nunc uero & isto nesciente, & non ab ipso peremptus est. At nihil ego, inquit, neq̃ casu, neq̃ imprudens feci: sed filium consultò trucidauit, atq̃ ita patri uolens ac prudens mortis causam præbui: qui, ni ego filium occidissem, adhuc Tyrannus uiueret. Age accedam etiā propius. Si tu Tyrannum aggressus ut perimeres: deinde uictus ab eo, proiecto etiam gladio, fugeres, atque is equo te persequutus, equo collapso, præceps in gladium tuum tam opportune caderet, ut eodem transfigeretur, an nō hic posses eadem omnia dicere, uoluisse te uidelicet, ac uolentem aggressum esse: uolentem igitur prudētēq̃ causas ei mortis attulisse? nā nisi tu illum fuisses adortus, ille non fuisset occisus. Sed nōne uides: ut eadem opera, uel magis fuga tua gloriari liceat, & ignauia tua præmium petere? Nam nisi tu fugisses, ille non cecidisset: nisi tu gladium turpiter abiecisses, nec transfixus ille fuisset. Postremo hac ratione ignauos etiam Tyrannicidas esse liceat. Quemadmodum licet uolens adortus esses ut interimeres: tamen postq̃ re infecta fugisses, quod postea factum esset, tuum non iudicaretur: licet id factum non fuisset, nisi tu aliquid ante fecisses, ita etiam si Tyrannum perempturus ascendisti, filiumq̃, dum patrem quæris, occidisti: tamen cum pergere ac perficere quod incœperas, uel timore non ausus sis, uel negligentia nolueris, uel casu non potueris: sed re prorsus infecta redieris, quicquid inde postea te inscio atque in-

B ; sperante

sperante prouenerit, id à te profectum esse ne dixeris. Siquidem quicquid tuum dici potest, ibi desijt, ubi tu destitisti. At nec istud fortassis ei quod ipse fecit simile esse concedet. Sed mihi hoc pacto rursus opponet. Is quem tu proponis, non ea mente Tyrannum aggressus est: ut se postea uicto ac fugiente, ille uictor dum persequeretur, occumberet. Ideoque quod non proposuit, merito suum uocare non potest. At ego eo proposito peremi filium: ut pater sese dolore commotus occideret: atque id facturum animo meo percepi. Videtis Iudices, ut nobis illa diuinatione sua rursus occurrit? Quæremus igitur ab eo, quonam pacto præsenferit? præsciuerit ne? an coniecirit? Si se præsciuisse respondeat, neminem credo ei crediturum: sin coniecisse, interim nefcisse se fatetur: sed opinatum esse tantum, hoc est, dubitasse, incertum fuisse: postremo quid aliud quàm ignorasse? Sed uideamus tamen quibus signis, quibus perspicuis argumentis, rem tam inopinabilem ita collegerit euenturam, ut quod alius nemo sperare potuisset, id ille sibi tanquam certum atque inopinabile proposuerit. Noueram inquit, quam misere deperibat filium. Ita ne id tandem adeo te certum ac securum reddidit: ut necem eius non tanquam forte secururam, sed necessario futuram destinares? Scio iudices, haud mediocres illos affectus esse, quos erga liberos parentum pectoribus inseuit natura, neque tamen aut tantos, aut cuiquam tam exploratos crediderim: ut promittere sibi ac spondere audeat, id quod iste se fecisse narrat, interempto filio patrem ultroneum ei comitem futurum. Nam quotusquisque ex his, quorum filij & unici, & charissimi quotidie uel morbo cadunt, uel dolo pereunt, uel bello occumbunt, uel casu intereunt, usque adeo mcerore consternatur, ut sibi mortem sua sponte consciscat? Sed amori, inquit, etiam desperatio non minor occasio desiderandæ mortis accessit. Quamobrem obsecro, an tu quum filium perimeres, reliquos unam satellites omnes occidisti? non dices, opinor, stragem te tantam fecisse. Cæteros igitur adhuc retinebat: opum satis, uirium satis habebat. Quapropter uno adempto, quum tot adhuc essent incolumes: quorum omnium intererat maxime hunc incolumem esse, quum ei usque adeo desperandum fuit, ut non ab urbe, sed ex orbe festinandum fuit. An usque gentium uiuere quenquam hodie suspicemur, qui id fecisset, quod Tyrannus iste fecit. Quid de alijs quærimus? quin te potius interrogemus, quæ uerisimile est de te coniecturam hanc fecisse, & Tyrannum ex animo tuo spectasse. Si tibi ergo filius perimeretur, atque insuper imminere uideretur nonnullum & fortunæ simul & uitæ periculum: num potius eligeres te comitem filio dare,

dare, quàm mortem illius ulcisci. An temet ipse ne ab alijs occidereris, occideres? Certe, ut pro te quoque respondeamus, non faceres. Quomodo ergo in mentem tibi uenire potuit: ut quod nec alijs fecerunt, nec quisquam fecisset, nec tute facturus esses, id Tyrannum cogitares facturum? At planè, inquit, cogitabam: alioqui cur ibi gladium meum reliquisset. Recte nimirum ignauia tua nos admones. Nam cum hoc dicit Iudices: nonne id uobis uidetur dicere, praesenti certe: alioqui cur inde fugissem? quid enim aliud est: alioqui cur gladium ibi reliquisset, quàm alioqui cur inde abiecto gladio turpiter me in pedes dedissem. Nam quid opus fuit gladium Tyranno relinquere: Ne deesset ei scilicet, quo periret? Itane qui omnium gladios timet, ipse gladio caret. Qui quicquid habet, gladio peperit, gladio possidet, gladio tuetur, ei gladius unquam abfuerit. O nouum prodigium Iudices, Tyrannus sine gladio. Neque illi gladius defuit, nec iste gladium ei reliquit, sed abiecit: nec futurum quod euenit, uel leuissima coniectura prauidit. Sed posteaquam in arcem temere (nescio quomodo) perrepisset, atque ibi adolescentem (ut est iuuenta semper incautior) solum, securum, ac nihil minus expectantem, de improviso adortus oppressisset: ac potuisset fortasse progressus, ulterius eadem opera Tyrannum sustulisse: ilico hominem timor inuasit, metuentem ne uoce uel gemitu morientis audito, iam tum proditus concurrentibus Tyranni satellitibus, caperetur. Iam ante oculos eius obuersabantur uincula, carcer, tormenta, ac mortes mille, mille supplicia: quorum imaginatione uana perterritus, iam strepitum omnem, omnem sonitum, ac postremo suam ipsius umbram expauescens: tam nunc repente timidus, quam ante temerarius, ex arce se proripuit: nec secum gladium saltem tollere ausus est: seu ne esset fuga tardior, seu ne cum ense deprehensus, insidiatus fuisse Tyranno diceretur: quo nunc perempto recurrit insolens, & tanquam ipse occiderit, Tyrannicidij praemium postulat. Age ergo Tyrannum ipsum non quaero an peremeris: hoc tantum quaero, an peremisse potueris. Si non potueris: ergo occasionem non expectasti, locum idoneum non elegisti, tempus opportunum non captasti: sed temere, sine consilio, sine ratione, praiceps incepisti, quod perficere non ualueris. Nec illum ergo te iactes occidisse, quem te fateris nec potuisse. Sin potueris: magna profecto uel inertia, uel ignauia fuit, quod non feceris. Imò, inquit, potui: sed de industria superfedi. Satis iam feceram, filium occideram: patrem dolori suo, & gladio meo reliqui, quo eum

sese perempturum præuidi. O inuerecūdum, si ista mentiris. O infan-
 num, si non mentiris, si tam incredibilia finxisti, miramur impuden-
 tiam, si tam absurda cogitasti, miramur amentiam. Tu ne adeo
 eras insanus, ut quum uno ictu potueris, & uitam tuam, & Reipub.
 salutem in tuto collocare, malueris omnia dubijs fortunæ casibus ex-
 ponere, & tibi futurum promittere, quod sanus auderet nemo spera-
 re? Quod si Tyrannus id uoluisset, quod tute haud dubie fecisses, &
 quod illum quoque facturum longe uerisimilius quàm quod fecit fu-
 it: conclamasset satellites, coëgisset sicarios, armasset carnifices, ac pro-
 lato filij cadauere, & natura crudelis, & tam atroci spectaculo irrita-
 tus, iram ac furorem illum effudisset, primum in te, per quem filius oc-
 cusus, deinde in urbem uniuersam, propter quam occisus est, quæ si
 contigissent (ut tua dementia propemodum contigerant) neque tu mi-
 ser hodie uiueres, qui hoc præmium peteres, neque nos Rempub. ullā
 à qua peri posset haberemus. Sed dii immortales, Iudices, uota pre-
 cesque nostras recordati sunt: Dii seruitutis nostræ mala miserati sunt:
 Dii nobis in summis atque extremis periculis auxiliati sunt. Qui quū
 semper huic urbi succurrere statuissent, id potissimum tempus elege-
 runt, quo maxime nobis beneficium suum commendare possent.
 Nam Tyrannus quanquàm semper erat molestus uiuente filio, tamen
 eo nomine minus grauis incumbabat ciuibus, ne miseram penitus at-
 que exhaustam urbē filio relinqueret. At eo trucidato propter quod
 ante pepercerat, cui dubium esse potest, quin funditus omnia dire-
 pturus fuerit? Postquam ergo Respub. istius primum temeritate, de-
 inde ignauia in extremum illud periculum corruisset, superi tempus iā
 uenisse rati, quo perpetuam nobis insculperēt fauoris sui memoriam,
 omnia mala quæ tam prope ceruicibus nostris imminebant, subito in
 ipsum Tyranni caput auerterūt, idēq; tam celeriter, ut citius nos peri-
 culo liberatos esse, quàm in periculo fuisse cognouerimus, ne nos in-
 terim saltem potuisset discriminis tanti metus urgere. Quis Tyran-
 num putasset, Iudices, reperto filij sui cadauere, in sese potius quàm in
 hanc urbem gladium fuisse uersurum, nisi nostri studio superi in pro-
 priam illum perniciem immisissis ei Furijs, agitassent? Itaque iam nūc
 uidere mihi uideor micantes latronis oculos, obducta supercilia, con-
 tractam frontem, genas pallentes, dentes stridentes, labra tumen-
 tia. Denique qualem Pentheum describunt Poëtæ, toto ore, toto
 uultu, suæ prodentem mentis insaniam. Quum primum ingressus fi-
 lium reperiret occisum, quid illum fecisse, quid clamasse suspicemur?
 quid

quid aliud quæ ut impium atque dementem spurcissimo rictu insana in superos euomuisse conuicia: O Deorum iram, ò numinum inuidiam: Video cælitæ odij uestri signa: uideo liuoris atræ uestigia. Nihil uobis uiuit iniquius, nihil ambiciosius, nihil inuidentius. Soli imperare, soli regnare uultis, nec satis propria felicitate contenti, semper aliena tabescitis. Quur non mecum in certamen descenditis? Quur ignauum insidiatorem filio summisistis? Ille quisquis erat, cum Tyranno in certamen etiam ingredi non ausus est: hoc certe saltem gaudeo, quod nemo se poterit Tyrannicidam dicere, nemo Tyrannicidij præmium petere. Nemo enim Tyrannum occidit et hodie, nisi Tyrannus. Tyrannus ego hodie uel Dijs inuitis moriar. Huiusmodi ergo deliria quum blaterasset, in gladium tandem amens ac furiosus incubuit. Tyrannus igitur Iudices istius gladio, imò nec istius, quippe quem ante abiecerat, manu quidem suapte, sed sola Deorum opera perfossus iacet. At nunc iste sibi cuius ibi nullæ partes erant, primas uendicat. Itaque qui me sycophantem uocabas: uide obsecro, uter nostrum huic uitio propior est, ego ne, qui tecum hodie pro Rep. superisque dimicans, præmium tamen nec uictor postulo: an tu potius, qui desertor ac fugitiuus, contendis tamen alijs, atque his quidem Dijs uincētibus ipse triumphare? Desine, desine aliena uirtute partem tibi arrogare uictoriam. Desine Deorum in hanc urbem tam clarum obscurare beneficium. Desine Deorum laudibus obsistere, & ab hac temeraria petitione desiste. Quod si iste Iudices molestus esse perrexerit, uos tamen ipsam rem æquis lancebus expendite: Nam iste quid aliud, quæ Tyrannum ut sibi cauere admonuit? Dijs ne cauere sibi posset, ne in sidijs amplius opus esset, effecerunt. Iste quid aliud quæ gladio suo Tyrannum in nos omnes armauit? Dijs gladium illum à nobis in Tyranni iugulum retorserunt. Iste quid aliud denique, quæ uniuersam urbem in summum periculum dementia sua coniecit? Dijs corrigentes istius insaniam, discrimen illud subito in prosperrimam securitatem conuerterunt. Vos ergo Iudices per deos immortales obtestor: per deos huius clarissimæ libertatis, huius insperatæ felicitatis autores, ne quod nobis deorum omnium consilio ac uirtute successit, id uos unius hominis amentia referri sinatis acceptum: ne ue hanc urbem unquam in deos liberatores tam ingratam esse, ne ue patiamini ut salutem suam debere se potius humanae temeritati quæ deorum benignitati fateatur, quos ita demum sperare licet futuros semper huic urbi propitios, si nos eorum quæ contulere memores, eos (uti æquum est) beneficiorum suorum recognoscamus autores. Alioqui si nos (quod absit) ingrati, quæ ab illis profecta

profecta

profecta sunt, in alios referamus, gratiãq; superis debitã impẽdamus
 hominibus: uicissim hercle metuendũ est: ne dñj quoq; suum erga nos
 fauorẽ imminuant: ac Reip. nostrã curã, ut indignã quã ab illis curet,
 abijciant. Quamobrẽ ut aliquando finẽ dicendi faciã: quãdoquidem
 iste peccauit officio: & bono animo male fecit: dñj uero eius peccatum
 in comoda nostra uerterunt: ac dñj quidem coegerunt: sed se tamen
 Tyrannus interfecit: tum præmium qui coegere non petunt, pe-
 tere autem qui peremit non potest: uos sententijs uestris Iu-
 dices & huic ueniam, & superis gratiam decernite: &
 urbem ab huius præmij debito, quo eam liberam
 esse dñj uoluerunt, absoluite.

Dixi.

DECLAMATIONIS THOMAE MORI ADVER-
 SVS TYRANNICIDAM FINIS.

BASILEAE APVD IOANNEM FROBENIVM
 MENSE AVGVSTO AN. M. D. XXI.

